

ISBN 82-7655-419-9
Pris kr. 75,-

Statens forurensningstilsyn (SFT) ble opprettet i 1974 som et direktorat under Miljøverndepartementet.

SFT skal bidra til å skape en bærekraftig utvikling. Vi arbeider for at forurensning, skadelige produkter og avfall ikke skal føre til helseskade, gå ut over trivselen eller skade naturens evne til produksjon og selvfornyelse.

Statens forurensningstilsyn
Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00
Telefaks: 22 67 67 06
E-post: postmottak@sft.telemax.no
Internett: www.sft.no

Bestilling: <http://www.sft.no/skjema.html>

Overgjødning og oljeforurensning

Overgjødning og oljeforurensning, TA-1802/2001

Veiledning til jordbruksforskriftene - Husdyrgjødsel, silopressaft og bakkeplanering

Veiledning til jordbruksforskriftene

1802
2001

Husdyrgjødsel, silopressaft og bakkeplanering

Design/illustrasjon: Enzo Finger Design, trykktrepro: www.kunstline.no, opplag: 1200

SFT-publikasjon 1802/2001

Veiledning til jordbruksforskriftene
Husdyrgjødsel, silopressaft og bakkeplanering

TA-1802/2001
ISBN-82-7655-419-9

Forord

I vedtak av 9. mars 2001 bestemte Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet at tre forskrifter vedrørende forurensninger fra jordbruk skulle delegeres fra Fylkesmannen til kommunene med virkning fra 1. april 2001. Disse forskriftene, som samlet kalles jordbruksforskriftene, er:

- forskrift om husdyrgjødsel av 26. november 1998 (husdyrgjødselsforskriften)
- forskrift om silopressaft av 1. august 1991 (silopressaftforskriften)
- forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt av 3. april 1989 (bakkeplaneringsforskriften).

De forurensninger fra landbruk som forskriftene regulerer har det til felles at de først og fremst er av lokal betydning. Prinsippet om at lokale forurensningsproblemer i økende grad bør løses lokalt, slik det ble vektlagt blant annet i St.meld.nr. 58 (1996-97) Om miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, er den overordnede bakgrunnen for delegeringen.

Gjennom delegeringen av jordbruksforskriftene, samt annen overføring av myndighet angående forurensningssaker, som f.eks. den nye forskriften om utslipp fra mindre avløpsanlegg av 12. april 2000, er kommunene gitt omfattende ansvar og muligheter for selv å hindre forurensninger og bedre vannkvaliteten i lokale vannforekomster. Slikt økt myndighet og ansvar krever også økt kompetanse.

Innen landbruk ivaretar kommunen allerede en rekke oppgaver, og forskrift om krav til jord- og skogbruksfagleg kompetanse i kommunene krever dessuten at kommunen har kompetanse på området. Etter hvert som oppgavene etter forurensningsloven har blitt flere, har også kommunene fått kompetanse innen forurensningsfaglige vurderinger, tiltaksgjennomføring saksbehandling mv. Innen disse områdene er det utgitt til dels omfattende veiledningsmateriell. Særlig kan nevnes veiledning til forskrift fra mindre avløpsanlegg og serien miljømål for vannforekomstene, som tidligere er sendt kommunene. Fordi det finnes slikt eksisterende veiledningsmateriell, og fordi kommunene allerede besitter mye kompetanse på området, er denne veiledningen til jordbruksforskriftene avgrenset til kun å omfatte forskriftens bestemmelser og hvordan disse skal forstås og praktiseres. Det vil være kommunens utfordring å utnytte denne veiledningen sammen med egen kompetanse fra tilgrensende forurensnings- og landbruksfaglige områder, og ikke minst innen saksbehandling og forvaltning, slik at arbeidet med jordbruksforskriftene skjer mest mulig effektivt og til miljøets beste.

SFT, Oslo 10. mai 2001

Trond Syversen
Direktør i Lokalmiljøavdelingen

1. INNLEDNING - GENERELT OM FORSKRIFTENE OG DELEGERINGEN	1
1.1 Bakgrunn for delegering	1
1.2 Om veiledningen	1
1.3 Kommunens myndighet og plikter etter delegeringen	2
1.4 Rammer for kommunens arbeid	3
1.4.1 Nasjonale miljøpolitiske føringer	3
1.4.2 Administrative rammer	4
1.4.3 Miljøfaglige vurderinger	4
2 FORSKRIFTENES BESTEMMELSER	5
2.1 Om de enkelte bestemmelser i forskriftene	5
2.1.1 Behandling av søknader og godkjenning av planer	6
2.1.2 Innskjerping av bestemmelser for å forebygge forurensning	8
2.1.3 Tilsyn og rapportering	9
2.1.4 Unntak fra forskriftene	10
2.1.5 Tvangsmulkt og trekk i tilskudd	11
2.1.6 Klagesaksbehandling	12
3 EKSEMPLER PÅ SAKSBEHANDLING ETTER FORSKRIFTENE	13
3.1 Saksgang etter bakkeplaneringsforskriften	13
3.1.1 Vurdering av forenklet søknad etter § 4	13
3.1.2 Endelig søknad, godkjenning av plan.	14
3.1.3 Utforming av tillatelse - vedtak	16
3.1.4 Oppfølging av vedtaket	17
3.1.5 Avslutning og ferdiggodkjenning av tiltaket	17
3.1.6 Sjekklister for kommunens saksbehandling etter bakkeplaneringsforskriften	17
3.2 Saksgang ved kontroll etter forskrift om husdyrgjødsel	18
3.2.1 Varsel om kontroll	18
3.2.2 Gjennomføre første kontroll	18
3.2.3 Første gangs vedtak	19
3.2.4 Oppfølging av vedtaket	19
VEDLEGG:	21
Forslag til lokal forskrift med forbud mot bakkeplanering	21
Forslag til lokal forskrift om avgrensning av spredeperiode for husdyrgjødsel	22
Kontrollskjema - gjødsellager	23
Kontrollskjema - siloanlegg	24
Kontrollskjema - bakkeplanering	25
Kontrollrapport – Gårdsbruk	26
Eksempel på inndrivning av tvangsmulkt	27
Forskrift om husdyrgjødsel med kommentarer	28
Forskrift om silopressaft med kommentarer	42
Forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt med kommentarer	46

1. Innledning - Generelt om forskriftene og delegeringen

Lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 (forurensningsloven) § 7 gir et generelt forbud mot å ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning. I § 8 er det gitt flere unntak fra dette generelle forbudet, bl.a. for vanlig forurensning fra landbruk. Unntaket gjelder så langt det ikke er gitt egne forskrifter om den aktuelle type forurensning etter lovens § 9. For jordbruksvirksomhet er det gitt tre slike forskrifter:

- forskrift om husdyrgjødsel av 26. november 1998 (husdyrgjødsselforskriften)
- forskrift om silopressaft av 1. august 1991 (silopressaftforskriften)
- forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt av 3. april 1989 (bakkeplaneringsforskriften)

Disse forskriftene, som i det videre omtales som jordbruksforskriftene, har til felles formål å hindre at utslipp av næringssalter og organisk stoff fører til forurensning av vassdrag, grunnvann og sjøområder. Forskrift om husdyrgjødsel har i tillegg som formål å redusere ulemper som følge av lukt og partikkelspredning, samt sikre utnyttelse av husdyrgjødsel som ressurs i planteproduksjon samtidig som hensynet til biologisk mangfold ivaretas. Felles for forurensningsproblemene forskriftene skal bidra til å forhindre, er at problemene først og fremst har lokal betydning, og ansvar for å forebygge og stanse dem bør følgelig ligge hos lokale myndigheter.

1.1 Bakgrunn for delegering

Delegering av jordbruksforskriftene er basert på en rekke politiske signaler de siste ti år, samt praktiske erfaringer gjennom prøveordninger med delegering i Møre og Romsdal og Vestfold siden henholdsvis 1992 og 1993.

Diskusjonen omkring delegering av jordbruksforskriftene startet tidlig på 1990-tallet. Blant annet på bakgrunn av at St.meld.nr. 34 (1990-91) *Om miljøvern i kommunene* presiserte at miljøproblemer av lokal betydning i større grad burde løses lokalt og at kommunene burde gis utvidet myndighet. I tillegg forutsatte St.meld.nr. 40 (1991-92) *Fra sektoretatar til samfunnsetatar* en betydelig delegering av oppgaver fra fylkes- til kommunenivået. Sistnevnte melding var grunnlaget for omorganiseringen av landbruksforvaltningen i 1993. St.meld.nr. 58 (1996-97) *Om miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling* la fornyet vekt på prinsippet om at lokale miljøproblemer bør løses lokalt. Samtidig ble det understreket at behovet for ytterligere delegeringer av myndighet til kommunene etter særlovene skulle vurderes.

På bakgrunn av disse føringene, og at forskriftene som nevnt regulerer forurensninger med lokale konsekvenser, fattet Miljøverndepartementet sammen med Landbruksdepartementet den 9. mars 2001 vedtak om delegering av jordbruksforskriftene.

1.2 Om veiledningen

I denne veiledningen gis en oversikt over kommunens myndighet og plikter etter forskriftene. Det er et mål at veiledningen skal gi en kortfattet og praktisk orientert innføring i kommunens arbeid. Formelle krav til saksbehandling stilt i annet regelverk, herunder forskrifter mv. gitt av Landbruksdepartementet, miljøfaglige vurderinger osv., forutsettes kjent og blir ikke særskilt behandlet i veiledningen.

I kapittel 2 er det gitt en oversikt over bestemmelser i forskriftene som vedkommer kommunens myndighet og plikter. Her er det også gitt utdypende omtale av enkelte sentrale emner som erfaringsmessig er vanskelige, eller som ofte dukker opp i forbindelse med forskriftene.

Kapittel 3 presenterer gjennom to eksempler, konkrete beskrivelser av framgangs- og behandlingsmåter for saker etter forskriftene. Et knyttet til bakkeplaneringsforskriften og et til husdyrgjødsselforskriften. Selv om en sjelden vil oppleve at saker følger gangen i eksemplene helt, vil deler av eksemplene berøre temaer som er aktuelle i de aller fleste saker etter forskriftene.

I vedlegg er det gitt en rekke forslag til standarddokumenter som kommunen kan benytte i sitt arbeid etter forskriftene, bl.a. lokale forskrifter, vedtak om tvangsmulkt og skjema til bruk ved kontroller (tvangsmulkt gitt etter forurensningslovens bestemmelser het tidligere forurensningsgebyr, men dette ble endret 8. desember 2000 og fra 1. januar 2001 skal begrepet tvangsmulkt også benyttes i henhold til forurensningsloven). Kommunen står ansvarlig for sine vedtak og velger fritt i hvilken grad disse vedleggene benyttes som mal. De tre forskriftene følger også i vedlegg, og i kommentardelen til forskriftene gis det utfyllende informasjon til teksten i veiledningen.

1.3 Kommunens myndighet og plikter etter delegeringen

Delegeringen av jordbruksforskriftene innebærer at kommunene fra 1. april 2001 har overtatt de oppgavene som Fylkesmannen fram til da hadde etter forskriftene. Samtidig har Fylkesmannen overtatt funksjonen som klageinstans fra Statens landbruksforvaltning og Statens forurensningstilsyn.

Myndigheten er ved delegeringen lagt til kommunestyret. Kommunestyret kan delegere hele eller deler av myndigheten til underliggende organ (nemd, utvalg el.) i tråd med bestemmelsene i lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

For kommunen innebærer delegeringen i hovedsak at den har ansvar for å:

- føre tilsyn med at bestemmelsene i regelverket overholdes, herunder utføre kontroller og gi nødvendige pålegg
- behandle planer for nybygg og utvidelser av gjødsellager og siloanlegg
- behandle søknader om bakkeplanering
- behandle søknader om dispensasjoner fra forskriftene
- stille krav til større spredeareal enn det som generelt kreves i husdyrgjødsselforskriften i områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning
- bestemme at det ikke skal være tillatt å spre husdyrgjødsel i hele eller deler av perioden fra og med 1. september til 1. november i områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning
- veilede og informere brukerne
- koordinere interkommunale tiltak

1.4 Rammer for kommunens arbeid

Et sentralt formål ved delegeringen har vært å gi kommunen virkemidler i dens arbeid med å opprettholde og bedre miljøkvaliteten i lokale vannforekomster. Hvor omfattende kommunens oppfølging av forskriftene blir, vil derfor i stor grad avhenge av kommunens egen prioritering og ambisjonsnivå innen miljøarbeidet, samt omfanget av jordbruksaktivitet og forurensninger i kommunen.

I tillegg til de lokale effektene har forurensninger fra jordbruket også betydning i forhold til nasjonale interesser, og kommunen må derfor utøve sin myndighet etter forskriftene i tråd med overordnede miljøpolitiske mål. I tillegg er det også plikter knyttet til kommunens arbeid som er underlagt overordnet regelverk, og som ikke kan prioriteres vekk. For disse har kommunene begrenset handlingsrom når det gjelder det praktiske arbeidet. Disse forholdene legger rammene for kommunens arbeid med forskriftene.

1.4.1 Nasjonale miljøpolitiske føringer

Miljøvernpolitikken i Norge er inndelt i 11 resultatområder. Under resultatområde 4 ligger overgjødning, og til dette er det knyttet et strategisk mål og et resultatmål som er vedtatt av Stortinget:

Strategisk mål:

Det skal sikres en vannkvalitet i ferskvannsforkomster og i marine områder som bidrar til opprettholdelse av arter og økosystemer og som ivaretar hensynet til menneskers helse og trivsel.

Resultatmål:

Utslippene av næringssaltene fosfor og nitrogen til eutrofiopåvirkede områder av Nordsjøen skal være redusert med omtrent 50 % innen 2005 regnet fra 1985 (målet er til vurdering vedrørende nitrogen)

I tråd med det strategiske målet, skal kommunene føre tilsyn etter forskriftene slik at forurensninger fra jordbruket ikke medfører overgjødning (eutrofiering) av vannforekomster. Dette vil i praksis si at tilførsler av næringssalter fra jordbruket ikke skal gi negative miljøeffekter.

Angående resultatmålet, vil forurensninger fra hvert enkelt bruk være av liten betydning. Samlet sett er imidlertid jordbruket den største kilden for tilførsler av nitrogen til de deler av Nordsjøen som er definert som følsomme for nitrogen i henhold til internasjonale avtaler og EØS-regelverket. Kommunene har derfor i sitt arbeid etter jordbruksforskriftene et ansvar for å bidra til at målet nås. Av særlig viktighet i denne sammenheng er oppfølging av EUs nitratdirektiv (Rådskdirektiv 91/676EØF). Landbruksdepartementet arbeider med en tiltaksplan i henhold til dette direktivet, og jordbruksforskriftene vil utgjøre en viktig del av den norske oppfølgingen. Kommunen må derfor skaffe seg oversikt over tiltaksprogrammet når dette kommer, og sikre at kommunens arbeid etter forskriftene er i tråd med programmet.

Når det gjelder resultatmålet for fosfor, er dette nådd. Imidlertid er det nesten alltid fosfor som er årsak til eutrofiering av ferskvannsforkomster i Norge, og kontroll med fosfortilførsler er derfor viktig i forhold til det strategiske målet. Gjennom fokus på det strategiske målet kan det således forventes at tilførslene av fosfor til Nordsjøen reduseres ytterligere.

EUs rammedirektiv for vannressursforvaltningen (Rådskonklusjon 2000/60) trådte i kraft den 22.12.2000, og implementering i Norge er under forberedelse. Direktivet vil å få stor innvirkning på framtidens vannressursforvaltning, bl.a. ved at det skal fokuseres på planer for, og tiltaksgjennomføring i nedbørsfelt og forvaltningen på området vil måtte omorganiseres. Som del av implementeringen skal det bl.a. fastsettes vassdragsområder med tilhørende miljømål. Selv om det ennå ligger noen år fram i tid (direktivet skal være fullt implementert innen 2015), kan det forventes at direktivet vil legge premisser for kommunenes utøvelse av myndighet etter jordbruksforskriftene, og evt. også kreve endringer i bestemmelsene.

1.4.2 Administrative rammer

I sitt arbeid etter forskriftene må kommunen naturligvis følge overordnede krav og prinsipper i hjemmellovene, samt krav og retningslinjer gitt i annet regelverk. Fordi alle tre forskriftene er hjemlet i forurensningsloven, er kjennskap til denne viktig. Utfyllende kommentarer til loven finnes bl.a. i heftet Forurensningsloven i serien Norsk Lovnøkkel (ad Notam Gyldendal forlag). SFT har dessuten utgitt en veiledning til forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg av 12. april 2000 (TA-1741/2000), som kan gi utfyllende informasjon vedrørende kommunens arbeid knyttet til forskrifter etter forurensningsloven. Dessuten kan forskrift om saksbehandling etter forurensningsloven av 11. juli 1983 også være nyttig i saksbehandlingen, selv om denne forskriften formelt sett ikke omfatter oppfølging av jordbruksforskriftene.

Husdyrgjødselsforskriften er i tillegg til forurensningsloven også hjemlet i lov om jord av 12. mai 1995 nr. 23 (jordlova). Kjennskap til denne og relatert regelverk er derfor viktig. Dette forutsettes det imidlertid at kommunene har, i og med plikten til å inneha jordbruksfaglig kompetanse etter forskrift om krav til jord- og skogbruksfagleg kompetanse i kommunene av 11. mars 1994.

Arbeid etter jordbruksforskriftene vil, når det gjelder forholdet til annet regelverk slik som plan- og bygningsloven, forvaltningsloven mv. være helt tilsvarende som øvrige områder hvor kommunen er forurensningsmyndighet. Det forutsettes derfor at kommunen har nødvendig kunnskap om disse regelverkene og nærmere omtale gis ikke i veiledningen. I stedet henvises til veiledning til forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg (TA-1741/2000) hvor disse forhold er nærmere omtalt.

1.4.3 Miljøfaglige vurderinger

Jordbruksforskriftene er fastsatt med tanke på å hindre forurensninger. Kommunen skal derfor legge miljømessige forhold og vurderinger til grunn for all sin myndighetsutøvelse etter forskriftene. Miljøfaglig kompetanse er derfor viktig. Forurensningsproblemer som kan følge av jordbruksvirksomhet er i stor grad lik forurensningsproblemer knyttet til f.eks. kommunalt avløp. Kommunen vil derfor med fordel kunne utnytte sin kompetanse på dette området også når det gjelder oppfølging av jordbruksforskriftene. Veiledningsserien miljømål for vannforekomstene, som SFT har utgitt i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning, vil dessuten kunne være til hjelp i vurdering av forurensninger og av behov for tiltak.

2 Forskriftenes bestemmelser

Den enkelte bruker/næringsutøver er ansvarlig for at driften ikke bryter med forskriftene. I silopressaftforskriften og bakkeplaneringsforskriften er dette understreket ved egne bestemmelser om ansvar (henholdsvis § 6 og § 7). Tilsvarende bestemmelse er ikke gitt i husdyrgjødselsforskriften. Likevel går det klart fram at ansvar for å følge forskriften hviler på brukeren, blant annet ved at det i § 3 er gitt et generelt forbud mot forurensning (som angitt i § 1) fra husdyrgjødsel. Kommunen er etter delegeringen ansvarlig for å føre tilsyn med at forskriftene overholdes. Nedenfor er gitt en oversikt over alle bestemmelser i forskriftene hvor kommunen er gitt definerte oppgaver. Utdypende beskrivelse av saksgang og eksempel på arbeidsform er gitt i kapittel 3.

2.1 Om de enkelte bestemmelser i forskriftene

De tre forskriftene har bestemmelser som er nokså like, eller som utløser behov for samme type oppfølging fra kommunen. I denne veiledningen er det derfor delt inn i underkapitler som gir felles omtale av slike tilsvarende bestemmelser i forskriftene. I tabellene under er det gitt en oversikt over hvor omtale av de ulike oppgaver/plikter finnes. I tabellene er aktuell paragraf gitt i venstre kolonne og utdrag av bestemmelsen i midterste kolonne (under oppgaver). I høyre kolonne er det vist til det underkapittel hvor bestemmelsen er nærmere omtalt. I underkapitlene er enkelte temaer, som er vanskelige eller som ofte går igjen og således er krevende, behandlet særskilt i egne bokser. I tillegg vil kommentarene til den enkelte forskrift, som er gitt sammen med forskriftstekstene i vedleggene 5, 6 og 7, gi nyttig informasjon om fortolkning og praktisering av bestemmelsene.

Husdyrgjødselsforskriften

Under forutsetninger i forskriften om at husdyrgjødsel skal utnyttes best mulig som en ressurs for planteproduksjon og samles opp, lagres og disponeres slik at den ikke fører til forurensning eller fare for forurensning (§§ 1 og 3), skal kommunen:

§	Oppgave	Kap.
5	➤ Etter søknad/melding vurdere alternativ beregning av gjødseldyrenheter på enkelte bruk (i henhold til kategori II i tabell 1 i forskriften).	2.1.1
	➤ Etter søknad vurdere lavere krav til spredeareal på bruk som kan dokumentere underskudd av tilførte næringsstoffer.	
	➤ Stille krav til større spredeareal i områder med alvorlig forurensning eller fare for slik, jf. også § 7.	2.1.2
6	➤ Etter søknad godkjenne annet spredeareal enn det som framgår av § 5	2.1.1
7	➤ Gi forbud mot spredning i perioden 1. september til 1. november i områder med alvorlig forurensning eller fare for slik.	2.1.2
8	➤ Godkjenne planer ved nybygg, utvidelse og utbedring av gjødsellager, samt kontrollere og godkjenne bygget før det tas i bruk.	2.1.1
11	➤ Føre tilsyn med bestemmelsene og gi pålegg om tiltak for å forebygge, begrense eller stanse forurensninger som er i strid med forskriften. ➤ Rapportere om husdyrgjødsel etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen.	2.1.3
12	➤ I særlige tilfeller gjøre unntak fra forskriften.	2.1.4
13	➤ Fastsette tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av tiltak og/eller gjøre trekk i tilskudd ved brudd på forskriften.	2.1.5
15	➤ Foreta forberedende behandling av klage og ev. oversende til Fylkesmannen for avgjørelse.	2.1.6

Silopressaftforskriften

Med silopressaft menes væske fra ensilert plantemateriale, herunder rundballer. Forskriften gjelder for oppsamling, lagring og disponering av silopressaft når det kan medføre forurensning av grunnvann, vassdrag og sjø. Silopressaft skal samles opp, lagres og disponeres slik at den ikke fører til denne type forurensninger, eller fare for slike. I denne sammenheng er kommunens oppgaver:

§	Oppgave	Kap.
3	➤ Godkjenne/behandle planer ved nybygg, utvidelse og utbedring av siloanlegg, samt kontrollere og godkjenne bygget før det tas i bruk.	2.1.1
5	➤ Føre tilsyn med bestemmelsene og gi pålegg om tiltak for å forebygge, begrense eller stanse forurensninger som er i strid med forskriften. ➤ Rapportere om silopressaft etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen	2.1.3
6	➤ I særlige tilfeller gjøre unntak fra forskriften.	2.1.4
7	➤ Foreta forberedende behandling av klage og ev. oversende til Fylkesmannen for avgjørelse.	2.1.6
8	➤ Fastsette tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av tiltak.	2.1.5

Bakkeplaneringsforskriften

Forskriften har til formål å forebygge, begrense eller stanse forurensning/erosjon fra planeringsfelt. I arbeidet med dette skal kommunen:

§	Oppgave	Kap.
4	➤ Vurdere behov for tillatelse og godkjenne planer.	2.1.1
6	➤ Gi forskrift om forbud mot bakkeplanering i bestemte områder hvor planering ut fra forurensningshensyn ikke kan gjennomføres tilfredsstillende.	2.1.2
8	➤ Føre tilsyn med bestemmelsene og med at anlegg utføres i samsvar med plan. Stå for ferdiggodkjenning og gi pålegg om tiltak for å forebygge, begrense eller stanse erosjon og forurensninger fra planerte arealer. ➤ Rapportere om silopressaft etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen	2.1.3
9	➤ Gjøre unntak fra forskriften.	2.1.4
10	➤ Fastsette tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av tiltak.	2.1.5
11	➤ Foreta forberedende behandling av klage og ev. oversende til Fylkesmannen for avgjørelse.	2.1.6

2.1.1 Behandling av søknader og godkjenning av planer

Kapittelet berører husdyrgjødselsforskriften §§ 5, 6 og 8, silopressaftforskriften § 3 og bakkeplaneringsforskriften § 4.

Det er utgitt følgende retningslinjer for nybygg, utvidelser og utbedringer av siloanlegg og for anlegg drift og vedlikehold av planeringsfelt:

- Tekniske retningslinjer for oppsamling og disponering av pressaft fra siloer, metode 1-7 (7 hefter), Landbruksdepartementet mars 1984
- Tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt, Landbruksdepartementet april 1989

Kommentarene til § 8 i husdyrgjødselsforskriften angir i tillegg relevante standarder og retningslinjer for nybygg, utvidelser og utbedringer av gjødselanlegg (se vedlegg 5).

Før godkjenning eller tillatelse gis, skal forurensningsmessige konsekvenser av det aktuelle tiltaket vurderes. I den grad kommunen tidligere har behandlet liknende saker, må det sikres ens behandling. Særlig er dette viktig i saker som angår samme vannforekomst (resipient). Ulik avgjørelse i ellers like saker bør bare forekomme når det kan forsvares ut fra forurensningsmessige hensyn.

Kommunens avgjørelse etter bestemmelsene vil være enkeltvedtak med klageadgang. Unntatt fra dette er når kommunen på bakgrunn av forenklet søknad bestemmer at bakkeplanering krever tillatelse etter bakkeplaneringsforskriften, og tiltakshaver blir bedt om å levere utfyllende søknad (jf. bakkeplaneringsforskriften § 4). Dette er en prosessuell avgjørelse, på linje med å kreve utfyllende opplysninger til en søknad. Den endelige avgjørelsen av søknad etter bakkeplaneringsforskriften, herunder avslag på forenklet søknad, er imidlertid enkeltvedtak som kan påklages på vanlig vis. I kapittel 3 er eksempel på behandling av sak etter denne bestemmelsen i bakkeplaneringsforskriften gitt. For nærmere beskrivelse av klagesaksbehandling, se kap. 2.1.6.

Hindring av luktulemper gjennom aktiv planlegging eller pålegg etter forskriftene

Luktulemper er en vanlig problemstilling knyttet jordbruk, særlig i tettsteds-/bolignære områder. Samtidig er det ofte svært vanskelig å løse konflikter knyttet til lukt fra faste anlegg når anleggene først er bygget. I forbindelse med planer om nybygg og utvidelser er det derfor viktig at kommunen legger vekt på mulige luktulemper. Selv om konflikter lar seg løse gjennom bruk av husdyrgjødsel- eller silopressaftforskriften, vil det beste være å unngå at konflikter oppstår, f.eks. gjennom aktiv bruk av plan- og bygningsloven.

Lukt fra husdyrgjødsel

Husdyrgjødselsforskriften har bl.a. til formål å hindre forurensninger til luft, herunder lukt (jf. § 1). I den grad virksomhet som omfattes av husdyrgjødselsforskriften medfører luktulemper, kan kommunen pålegge tiltak etter § 11, selv om virksomheten oppfyller forskriftens konkrete krav vedrørende å hindre luktulemper (§ 7 femte og sjette ledd og § 9 tredje og fjerde ledd). Blant slike tiltak kan være tildekking av lagerkummer, leplanting, hyppigere bortkjøring av gjødsel fra utegarder og pelsdyranlegg mv. Tiltak mot lukt må vurderes opp mot kostnader ved tiltaket og mot hva som må kunne forventes av lukt fra produksjoner med husdyr, idet slike aldri vil kunne bli helt luktfrie.

Mennesker oppfatter ofte lukt forskjellig, og selv virksomheter hvor alle rimelige tiltak er gjort for å unngå problemet kan fra tid til annen forårsake lukt som oppfattes som en belastning av enkelte. I perioder, f.eks. ved disponering av husdyrgjødsel, må det forventes noe lukt fra husdyrdrift. Ved klager vedrørende lukt må kommunen i det enkelte tilfellet vurdere om ulempene går ut over det som må forventes ved normal drift, jf. forurensningsloven § 8. Hvis dette ikke er tilfellet, og husdyrgjødselsforskriften for øvrig er fulgt av brukeren, skal en være tilbakeholden med å gi pålegg etter husdyrgjødselsforskriften. Eksempel på slike situasjoner er hvor klage på lukt er vikarierende argument for nabo tvist eller andre forhold som i realiteten er å anse som privatrettslige forhold.

Lukt fra siloanlegg

Også fra siloanlegg og rundballer kan det oppstå luktproblemer. Forskrift om silopressaft omhandler imidlertid bare forurensning av vann. Luktulemper vil imidlertid ofte knytte seg til lekkasjer som forurenser grunnvann eller vassdrag. Gjennom pålegg etter forskriften som stanser disse forurensningene, vil luktulempene også vanligvis opphøre. Hvis det oppstår luktulemper som ikke kan knyttes til forurensning av vann, gir ikke silopressaftforskriften hjemmel for å pålegge tiltak for å begrense eller stanse luktproblemene. I slike tilfeller vil det også være et spørsmål om den aktuelle forurensningen er å regne som vanlig forurensning fra jordbruk, jf. forurensningsloven § 8. Etter kommunehelsetjenesteloven kan imidlertid kommunen kreve retting av forhold som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, jf. kommunehelsetjenesteloven § 4a.

Luktulemper som ikke åpenbart faller inn under forskriftene

Selv om lukt i et gitt tilfelle faller innenfor det som må aksepteres i tilknytning til jordbruksdrift (og dermed ikke omfattes av forurensningsloven § 8), kan det likevel oppfattes som utilbørlig av omgivelsene. I slike tilfeller bør saken løses gjennom annet regelverk, f.eks. lov om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven), bruk av plan- og bygningsloven eller gjennom lov om rettshøve mellom grannar (grannelova), jf. grannelova §§ 2 og 10 og forurensningsloven § 10.

2.1.2 Innskjerping av bestemmelser for å forebygge forurensning

Dette kapittelet berører husdyrgjødselsforskriften §§ 5 og 7 og bakkeplaneringsforskriften § 6.

I områder med alvorlig forurensning, eller hvor det er fare for alvorlig forurensning, kan kommunen skjerpe inn kravene til spredetid og spredeareal samt forby bakkeplanering. Slike områder kan f.eks. være nedslagsfelt til forurensete eller særlig sårbare vassdrag, eller et nærmere avgrenset, erosjonsutsatt område. Innskjerpinger må begrunnes ut fra forureningsmessige forhold og kan praktiseres gjennom enkeltvedtak. For bakkeplaneringsforskriften vil dette i praksis innebære at planer om planering ikke godkjennes (avslag av forenklet søknad, jf. 2.1.1), mens det etter husdyrgjødselsforskriften må fattes vedtak med pålegg for hvert enkelt bruk innen det aktuelle området. Ved bruk av enkeltvedtak må innskjerping i bestemmelsene gjennomføres likt for alle bruk i det aktuelle området, med mindre det finnes saklig grunn til å behandle brukene ulikt. Når kommunen f.eks. gjennomfører områdetiltak etter fastsatt plan for miljømål for vannforekomster, må den således sørge for at alle driftsenheter i tilknytning til vannforekomsten gis tilsvarende pålegg til samme tid.

I de tilfeller flere bruk omfattes av slik innskjerping som beskrevet over, vil dette kunne ivaretas bedre med bruk av lokal forskrift, framfor enkeltsaksbehandling. Gjennom at enkeltsaksbehandlingen reduseres vil også bruk av forskrift kunne være tidsbesparende. Innføring av lokal forskrift skal alltid begrunnes i forureningsssituasjonen i lokale resipienter. Tilsvarende må forskrift revideres dersom situasjonen i resipienten endres vesentlig. Det er viktig at den lokale forskriften ikke går ut over virkeområdet hjemmelsbestemmelsen angir. I vedlegg 1 og 2 er det gitt eksempler på henholdsvis lokal forskrift etter bakkeplaneringsforskriften § 7 og husdyrgjødselsforskriften § 7.

Framgangsmåte ved fastsetting av lokale forskrifter

Ved fastsettelse av lokal forskrift skal bestemmelsene i forvaltningsloven (fvl.) kap. VII følges.

Før utarbeidelse av forskrifter skal det foretas en konsekvensanalyse. Denne bør omfatte en problembeskrivelse og vurdering av økonomiske, administrative og miljømessige virkninger av innføring av forskriften. Det er i denne sammenheng viktig at det i oppstarten av arbeidet opprettes kontakt mellom relevante etater i kommunen (landbruk, miljø og ev. helse, teknisk m.fl.) slik at en god prosess på arbeidet sikres.

Før en lokal forskrift vedtas, skal kommunen påse at saken er så godt opplyst som mulig. Som del av dette må det framskaffes opplysninger om miljøtilstand/ utvikling i resipienten og om nødvendig foretas nærmere resipientundersøkelse. Det skal også gis forhåndsvarsling om at forskrift skal fastsettes, jf. fvl. § 37. Kommunen bestemmer selv på hvilken måte det skal varsles og fastsetter frist for uttalelse. Denne fristen skal helst ikke være under 6 uker, og uansett ikke under 4.

En forskrift skal alltid inneholde:

- uttrykkelig henvisning til hjemmel, jf. fvl § 38, første ledd, pkt.a
- navnet på forvaltningsorganet som gir forskriften, jf. fvl § 38, første ledd, pkt.b
- beskrivelse av forskriftens anvendelsesområde - hvis hensiktsmessig ved opptegning på kart

Forskriften skal kunngjøres i Norsk Lovtidend, og bør også kunngjøres i de to mest leste avisene på stedet. Forskriften vil ikke kunne påberopes (være gyldig) overfor den enkelte før slik kunngjøring er gjort. Når praktiske hensyn taler for det kan kunngjøringen begrenses til en kort omtale av forskriften med henvisning til hvor fullstendig tekst kan innhentes.

Utfyllende beskrivelse av arbeid med fastsetting av lokale forskrifter er bl.a. gitt i veiledning til forskrift for mindre avløpsanlegg (TA-1741).

2.1.3 Tilsyn og rapportering

Kapittelet berører hudryrgjødselsforskriften § 11, silopressaftforskriften § 5 og bakkeplaneringsforskriften § 8. Tilsyn omfatter alle oppgaver kommunen pålegges eller påtar seg i forbindelse med forskriftene. I utøvelsen av tilsyn står kontroll og pålegg sentralt.

2.1.3.1 Kontroll

Kontroll kan være knyttet til oppfølging av gitte pålegg eller utføres etter tips fra publikum. I tillegg kan det gjennomføres tilfeldig stikk kontroll med at forskriftene overholdes. Slike stikkkontroller kan med fordel kombineres med andre oppgaver kommunen utfører i tilknytning til jordbruk, f.eks. i forbindelse med 5%-kontrollen knyttet til tilskuddsforvaltningen eller i andre sammenhenger kommunen foretar besøk på gardsbruk. Kontrollen kan både være inspeksjon av tekniske anlegg, ren ”papirkontroll” (f.eks. at planer foreligger og følges, at spredearealet er tilstrekkelig ol.) eller kombinasjon av disse. I vedlegg 3a-d er det gitt forslag til kontrollskjema som kommunen kan benytte. Skjemane 3a-c kan brukes under selve kontrollen, mens skjema 3d kan brukes av kommunen i egen oppfølging, samt sendes brukeren ved varsel om videre oppfølging. I boksen under og i kapittel 3.2 beskrives mer i detalj hvordan kontroll og oppfølging kan utøves.

Grunnlag for, og gjennomføring av kontroller

Kontroll kan være aktuelt bl.a. i forbindelse med:

- tilsyn med at forskriften følges – stikk kontroll av tilfeldig, representativt utvalg av driftsenheter
- systematisk kartlegging av utslipp til et vassdrag, f.eks. i forbindelse med miljømålarbeid/områdetiltak
- oppfølging av tips fra publikum
- oppfølging av gitte pålegg og sluttgodkjenning av anlegg som er nyoppført eller utbedret

Ved gjennomføring av kontroll kan det være aktuelt at flere ulike etater deltar. Avhengig av hvilken kommunal instans som er tillagt arbeidet med oppfølging av forskriftene og hva som skal kontrolleres, kan representant for teknisk etat, miljø, landbrukskontor, kommunelege m.fl. være aktuelle deltakere. Brukeren eller representant for denne skal også delta så langt dette er mulig. Kontrollbesøk bør derfor varsles på forhånd, men selvsagt ikke om formålet med kontrollen er å avdekke bevisste forurensende aktiviteter.

Gjennomføring av kontroll

Før gjennomføring må formålet med kontrollen identifiseres. Ofte kan det være hensiktsmessig å kontrollere flere sider ved driften, når en kontroll først gjennomføres. Oppfølging av henvendelser fra publikum kan f.eks. utvides til å omfatte mer enn det den konkrete henvendelsen gjelder.

Ved kontroll av punktutslipp/tekniske anlegg kan det i samarbeid med bruker lages en skisse over driftsbygning, siloanlegg og gjødsellager med tilhørende ledningsnett og dreneringssystem. Plantegninger vil her kunne være til hjelp for å identifisere steder som bør kontrolleres. Silo- og gjødsellager sjekkes for lekkasjer, særlig fra porter, tappe-/pumpeområde, vegger, hjørner og utspring. Dreneringskum og grøfteutløp bør undersøkes spesielt. For å påvise mulig forurensning er måling av ledningsevne i dreinsvann en enkel test. Ved verdier over 1000 $\mu\text{S}/\text{cm}$ er det grunn til mistanke om forurensning. Svært høy ledningsevne (flere tusen $\mu\text{S}/\text{cm}$) er indikasjon på sannsynlig lekkasje fra siloanlegg. Ved mistanke om forurensning kan det tas ut vannprøver for nærmere analyse. Samtidig med at det tas ut vannprøve, bør det også gjøres et anslag av vannføringen for senere å kunne kvantifisere omfanget av ev. forurensning. Påviste lekkasjer og feil gis en skriftlig beskrivelse og merkes om mulig av på skissen. I tillegg kan kontrollskjema i vedlegg 3 fylles ut som en sjekk på hva som er gjennomgått i løpet av kontrollen. Etter endt kontroll er det en fordel at både kontrollør og bruker er enige i beskrivelsen av de faktiske forhold og signerer kontrollskjemaet. Dette vil være til hjelp i videre oppfølging, ikke minst hvis oppfølgingen leder fram til anmeldelse og ev. domsavgjørelse.

Avdekker kontrollen forhold som krever oppfølging, skal bruker ha gjenpart av kontrollrapport (vedlegg 3d med utfyllende beskrivelser). Denne kan da oversendes sammen med ev. varsel om pålegg, jf. kap. 2.1.3.2. Også i tilfeller hvor forurensning/feil ikke påvises, bør bruker gis en gjenpart av beskrivelsen. Kontrolløren bør under selve kontrollen informere om aktuelle tiltak og pålegg knyttet til påviste avvik. Kan man komme til forståelse av nødvendige tiltak og rimelige frister, vil dette bidra til å lette den videre oppfølging. Virkning av aktuell type forurensning bør beskrives kort i forbindelse med varsel om pålegg, og helst også under selve kontrollen hvis forurensnings type og omfang da er kjent.

2.1.3.2 Pålegg

I de tilfeller kontroll avdekker brudd på bestemmelsene i forskriftene, eller at det på tross av at forskriftenes krav er oppfylt oppstår forurensninger som kommunen ønsker å rydde opp i, vil det måtte gis pålegg om retting/avbøtende tiltak. Ved utforming av pålegg skal det tas hensyn til tekniske og økonomiske forhold, det vil bl.a. si at kostnadene ved utbedring må stå i forhold til fordelene ved tiltaket. Utførelse og oppfølging av pålegg er beskrevet i kapittel 3. I forbindelse med pålegget bør det vurderes å varsle tvangsmulkt, jf. kapittel 2.1.5.

2.1.3.3 Rapportering

Når det foretas undersøkelser i resipienter, gjøres tiltak som vesentlig reduserer utslipp e.l., er det viktig at data omkring dette og som har betydning for andre forvaltningsområder, er tilgjengelig for vedkommende forvaltningsorgan. Fylkesmannen og øvrig statlig forvaltning vil kunne ha nytte av data kommunen samler inn i forbindelse med oppfølging av jordbruksforskriftene. Rapporteringsbestemmelsene sikrer Fylkesmannen tilgang til slike data. Det er imidlertid ikke lagt opp til fast rapportering fra kommunalt til statlig nivå i tilknytning til forskriftene. Rapporteringen vil således bare foregå på nærmere forespørsel fra Fylkesmannen. Slik forespørsel skal knyttes til data kommunen har tilgjengelig. I den grad Fylkesmannen ønsker data fra kommunens oppfølging, som kommunen normalt ikke innhenter, bør de to f.eks. før fastsettelse av overvåkningsprogram e.l., forsøke å enes om hvordan begges databehov kan dekkes.

2.1.4 Unntak fra forskriftene

Kapittelet berører husdyrgjødselsforskriften § 12, silopressaftforskriften § 6 og bakkeplaneringsforskriften § 9.

Etter disse bestemmelsene kan kommunen gi unntak fra alle bestemmelser i forskriftene. I husdyrgjødselsforskriften kan f.eks. unntak fra bestemmelsene om spredetidspunkt for husdyrgjødsel på eng (§ 7 andre ledd) gis med hjemmel i unntaksbestemmelsen i § 12. Unntaksbestemmelsene skal praktiseres strengt, jf. betingelsen om *særlige tilfeller* i husdyrgjødsel- og silopressaftforskriften. Dette innebærer blant annet at det ikke skal gis unntak for større områder eller kommunen som helhet. Unntak skal normalt bare gis i enkeltsaker. Når kommunen innvilger unntak, bør den kreve rapport på hvordan arbeidet ble gjennomført og eventuelle forurensninger som følge av unntaket. Kommunen kan dessuten fastsette de vilkår den finner nødvendig for å redusere ulemper knyttet til unntaket.

Unntak fra forskriftene

Unntak fra husdyrgjødselsforskriften § 7 - spredetidspunkt

Spredetidsbestemmelsene i husdyrgjødselsforskriften er det saksområdet det oftest søkes om unntak for, og da særlig forbudet mot spredning uten nedmolding etter 1. september (§ 7 andre ledd). Søknad er ofte begrunnet i at mye regn har gjort det vanskelig å spre gjødsla i tide, eller at beitesesongen er så lang at det ikke er mulig å spre gjødsla før 1. september. Ingen av disse forhold vil normalt være grunnlag for å innvilge unntak. Ved vurdering av unntak skal det tas utgangspunkt i at husdyrgjødsel skal disponeres slik at forurensninger unngås og slik at næringsstoffene utnyttes best mulig som ressurs for planteproduksjon (jf. forskriften § 1). Om høsten, når det ofte er mye regn, vil gjødsl som ikke moldes ned kunne renne av på overflaten. I tillegg vil ikke næringsstoffene utnyttes av plantene. Hvis det på et bruk gjentatte ganger søkes om dispensasjon, kan det f.eks. stilles krav om større lagringskapasitet etter § 11 (jf. § 8 første ledd) i husdyrgjødselsforskriften. Også i enkeltstående saker skal det primært søkes andre løsninger enn unntak. Slike løsninger kan være utnyttelse av ledig lagerkapasitet hos andre brukere, eller bruk av midlertidige lager. Kommunen kan ikke gi unntak fra forbudet mot spredning av husdyrgjødsel i perioden 1. november til 15. februar eller når bakken er frosset eller snødekt.

Unntak fra silopressaftforskriften og bakkeplaneringsforskriften

Silopressaftforskriften hadde tidligere en overgangsordning for ikrafttredelse av § 2 for eksisterende anlegg med utslipp til gode sjøresipienter. For slike anlegg kunne Fylkesmannen utsette ikrafttredelse av § 2 inntil 1. august 2001. For anlegg som har vært omfattet av overgangsordningen, vil dette fram til nevnte dato kunne anses som særlig tilfelle og således kunne gis unntak fra forskriften. For øvrig gjelder det for silopressaft som for husdyrgjødsel at unntak bare skal gis ved særlige tilfeller, og unntaksbestemmelsen skal praktiseres strengt. Etter bakkeplaneringsforskriften vil det normalt ikke være behov for unntak, i og med at "unntak" etter denne vil avspeiles i behandlingen av den enkelte søknad.

2.1.5 Tvangsmulkt og trekk i tilskudd

Kapittelet berører husdyrgjødselsforskriften § 13, silopressaftforskriften § 8 og bakkeplaneringsforskriften § 10.

Tvangsmulkt er et virkemiddel som fastsettes for å framtvinge en bestemt handling innen en gitt frist. Tvangsmulkt er således ikke straff, og har virket etter sin hensikt dersom den ansvarlige innretter seg slik at han ikke må betale. Forurensningsloven slår fast at tvangsmulkt skal betales til staten. Mulkten kan enten fastsettes som en engangsmulkt som forfaller til innkreving når gitt frist ikke overholdes, eller som en løpende mulkt (dagbot). Nærmere beskrivelse av tvangsmulkt er bl.a. gitt i forurensningsloven § 73 og i veiledning til forskrift for mindre avløpsanlegg (SFT, TA-1741).

I husdyrgjødselsforskriften er det fastsatt egen bestemmelse om trekk i tilskudd. Vedrørende praktisering av denne henvises til rundskriv 1/2001 fra Statens landbruksforvaltning. Kommunen kan også foreta trekk i tilskudd ved brudd på de øvrige forskriftene, i henhold til generell forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 9.

Fastsetting og inndrivning av tvangsmulkt

Ved vedtak om pålegg bør det vurderes samtidig fastsetting av tvangsmulkt når pålegget gjelder påvist brudd på forskriften eller pågående forurensning. Både pålegg om tiltak og det å fastsette tvangsmulkt, er enkeltvedtak. Det er således viktig å vise til hjemmel og underrette om klageadgang også for tvangsmulkten.

Tvangsmulkt skal alltid knyttes til en frist og den bør være av en slik størrelse at unnlattelse fra å gjennomføre tiltak ikke lønner seg. Størrelsen på mulkten vil således avhenge av antatt kostnad av tiltaket, men skal som utgangspunkt ikke overstige 1/3 av dette. Omfatter et pålegg flere tiltak, kan det gis tvangsmulkt til hvert enkelt og med ulik frist, eller tvangsmulkten kan knyttes til en endelig frist/hovedtiltak. Uansett er det svært viktig at den aktuelle fristen er realistisk og at tiltakshaver har rimelig mulighet til å fullføre tiltaket før fristens utløp. Når dette er ivaretatt, er det videre viktig at pålagte tiltak kontrolleres raskt etter fristens utløp. Hvis tiltaket ikke er gjort/fullført, skal det fattes nytt vedtak, fortrinnsvis med høyere mulkt og med en ny frist. Selv om slikt nytt vedtak fattes, skal påløpt mulkt inndrives. Det vil videre være aktuelt å varsle trekk i tilskudd og politianmeldelse hvis pålegg gjentatte ganger ikke etterkommes. Kommunen kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt, jf. forurensningsloven § 73 fjerde ledd. Merk i denne sammenheng at henvendelser om frafall av tvangsmulkt må tas opp til behandling og avgjørelsen vil være et enkeltvedtak som kan påklages, mens inndrivning av påløpt mulkt ikke er slikt vedtak. Det er viktig å være konsekvent i praktiseringen av tvangsmulkt og frafall skal bare brukes i særlige tilfeller, f.eks. når oversittelse av frist er unnskyldelig eller ved force majeure. Eksempel på innkreving av påløpt tvangsmulkt er gitt i vedlegg 4.

2.1.6 Klagesaksbehandling

Kapittelet berører hudryrgjødsselforskriften § 15, silopressaftforskriften § 7 og bakkeplaneringsforskriften § 11.

Hvis det blir klaget over enkeltvedtak fattet av kommunen, skal kommunen som underinstans foreta forberedende behandling av klagen. I slik behandling må kommunen vurdere det rent formelle rundt klagen og - hvis formalitetene er i orden og klagen kan tas til behandling - foreta en uhildet vurdering av pålegget som det klages over. Hvis klagen ikke etterkommes av kommunen, oversendes hele saken sammen med kommunens vurdering av klagen til Fylkesmannen for endelig avgjørelse. De formelle krav til framsetting og behandling av klager er gitt i forvaltningslovens kapittel VI (§§ 28 – 36). Klage og klagesaksbehandling er utfyllende beskrevet i veiledning til forskrift om mindre avløpsanlegg (SFT, TA-1741)

3 Eksempler på saksbehandling etter forskriftene

Gjennom to eksempler på saksbehandling etter henholdsvis bakkeplanerings- og husdyrgjødselsforskriften, gir kapittelet innsikt i oppgaver og saksbehandling etter jordbruksforskriftene. Selv om saker etter forskriftene bare unntaksvis vil følge eksemplene, vil deler av eksemplene være relevante i mange saker. Eksemplene vektlegger ulike sider av saksbehandlingen forskjellig og utfyller således hverandre. I dette ligger at tema omhandlet i eksempelet fra bakkeplaneringsforskriften også vil kunne være relevant for husdyrgjødselsforskriften og omvendt. Saker etter silopressaftforskriften vil som regel være svært lik saker knyttet til lagring og disponering av husdyrgjødsel. Det er derfor ikke laget eget eksempel på slik sak.

I alle saker kan det være bestemmelser etter annet regelverk som kommer til anvendelse. I eksemplene nevnes en del av disse, men de beskrives ikke nærmere, og det gis heller ingen fullstendig oversikt. Hva som er aktuelle lover og forskrifter må avklares i den enkelte sak, eksemplene er avgrenset til forskrifter etter forurensningsloven. Særlig i tilknytning til bakkeplanering er mange ulike regelverk aktuelle. For eksempel skal slike saker også behandles etter plan- og bygningsloven med forskrifter, og etter aktuelle forskrifter gitt av landbruksmyndighetene.

3.1 Saksgang etter bakkeplaneringsforskriften

Peder Aas eier garden Hof i Lillevik kommune. Småbruket på naboeiendommen har blitt solgt som fritidseiendom, og Aas har overtatt 17 daa. dyrkbart, men brattlendt areal. For å lette driften med sine maskiner, og for å få en bedre arrondering mot dagens dyrkede areal, ønsker Aas å planere tilleggsarealet. Noe av Aas sitt opprinnelige areal vil også berøres av planeringen, slik at totalt areal som skal planeres er ca. 21 daa.

3.1.1 Vurdering av forenklet søknad etter § 4

Peder Aas utarbeider først en forenklet søknad som inneholder de relevante opplysninger kommunen trenger for å kunne ta stilling til planeringen og hvorvidt denne krever tillatelse etter forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt (bakkeplaneringsforskriften). Søknaden inneholder opplysninger som gårds- og bruksnummer, grunneier/søker, begrunnelse for tiltaket, viktige natur-/og terrenginngrep, bekkelukkinger mv. Søknaden vedlegges et kart i målestokk 1:5000 der berørte arealer er angitt, slik § 4 i forskrift om bakkeplanering krever. Den forenklete søknaden oversendes kommunen for vurdering.

Hos kommunen er det saksbehandler for miljø saker ved teknisk etat Anne Holt som får saken. Før hun vurderer søknaden nærmere, går hun gjennom en enkel sjekklister (gitt i kap 3.1.6) som hun har laget, og sjekker at søknaden inneholder de nødvendige opplysninger. Om noe mangler kan hun be om tilleggsopplysninger fra Peder Aas.

Med utgangspunkt i den forenklet søknaden er det tre alternative måter saken kan avgjøres på. Det Anne Holt først ønsker å avklare, er om det er forhold ved tiltaket som gjør at det uansett ikke kan tillates. I så fall, hvis f.eks. tiltaket vil medføre omfattende forurensning eller det er fastsatt lokal forskrift om forbud mot bakkeplanering, vil kommunen med grunnlag i den forenklete søknaden kunne fatte vedtak om at planeringen ikke tillates. Anne Holt slår raskt fast at det ikke er opplagte forhold som tilsier at planering ikke kan skje.

Det neste hun gjør er å vurdere om planeringen krever tillatelse etter bakkeplaneringsforskriften. Er planeringen av svært begrenset omfang, eller den opplagt ikke vil føre til forurensninger, kan kommunen fatte vedtak om at planeringen tillates uten nærmere vilkår eller plan etter forskriften. Eventuell mindre forurensning fra planeringsfeltet vil da være tillatt etter forurensningsloven § 8 første ledd nr. 1 (vanlig forurensning fra landbruk). Dette vil likevel ikke være til hinder for senere pålegg etter bakkeplaneringsforskriften § 8, dersom det likevel skulle oppstå forurensninger fra planeringsfeltet.

Som den erfarne saksbehandler hun er, vet Anne Holt at denne aktuelle planeringen vil kunne forårsake forurensning av en bekk, som det aktuelle arealet heller mot. Planeringen kan legge partier med stiv leire i dagen og det er derfor fare for økt avrenning til bekken, som fra før har dårlig vannkvalitet. På landbrukskontoret er man enig i hennes vurdering. Kommunen melder tilbake til Peder Aas at det er nødvendig med utfyllende søknad etter forskriften før det kan tas endelig stilling til om en tillatelse kan gis.

Peder Aas vil gjerne foreta planeringen straks slik at det kan etableres et visst vegetasjonsdekke før vinteren. Han er derfor misfornøyd og klager på kommunens svar. Fra kommunen får han imidlertid opplyst at krav om levering av fullstendig søknad tilsvarer å innhente utfyllende opplysninger. Dette er en prosessuell avgjørelse og ikke et enkeltvedtak. Det foreligger følgelig ingen klageadgang i saken. Kommunen viser videre til at den ikke kan fatte et vedtak uten en ny søknad.

3.1.2 Endelig søknad, godkjenning av plan.

Peder Aas utarbeider en fullstendig søknaden for planeringen i tråd med forskriften og ”tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt”. Den videre saksbehandling for slik fullstendig søknad er illustrert i figur 1.

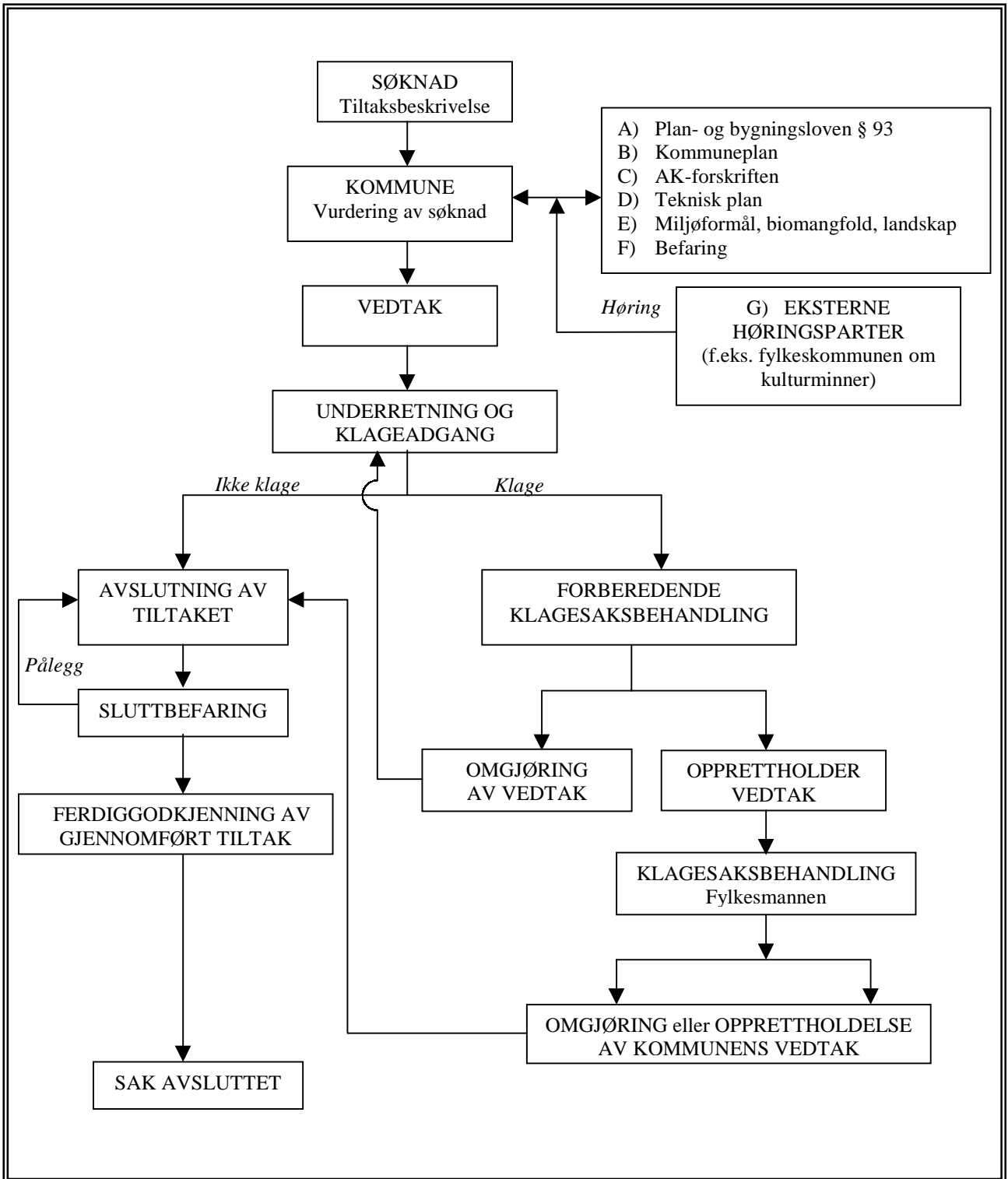
Når hun mottar søknaden vurderer Anne Holt raskt at det ikke er opplagte mangler ved søknaden. I tråd med forvaltningslovens bestemmelser sørger hun for at søknaden gjøres kjent for aktuelle kommunale utvalg/etater, samt innhenter uttalelser fra eksterne berørte parter og andre med interesse i saken.

Planeringen vil også kreve tillatelse etter forskrift om areal- og kulturlandskapstilskudd (AK-forskriften) og plan- og bygningsloven¹. Det er tiltakshavers ansvar at tillatelser etter alle regelverk foreligger, før planeringen starter. Fordi kommunen også er myndighet etter AK-forskriften og plan- og bygningsloven, tar Anne Holt kontakt med de personer som behandler saker etter disse regelverkene for å koordinere kommunens samlede arbeid.

Etter at frist for å gi uttalelse er passert, avtaler Anne Holt befaring av det aktuelle området med Peder Aas og andre relevante deltakere. Under befaringsen diskuteres planeringen og aktuelle tiltak for å hindre forurensninger. Anne Holt legger særlig vekt på å kartlegge:

- arealenes størrelse
- helningsgrad og helningslengde
- jordart (erosjonsfare)
- tilliggende bekker/vassdrag og ev. bekkelukninger
- bruk av arealet etter planering (høstkorn, overvintring i stubb, eng osv.)
- annet som innebærer forurensningsrisiko

¹ Tillatelse etter lov om kulturminner vil i visse tilfeller også være aktuelt. I slike tilfeller er det fylkeskommunen som gir tillatelse.

Figur 1. Oversikt over mulig gang i saker som krever tillatelse etter forskrift om bakkeplanering.

3.1.3 Utforming av tillatelse - vedtak

Ut fra søknaden, innspill fra andre etater og berørte parter og fra befaringen, har Anne Holt fått tilstrekkelig grunnlag til å utforme forslag til vedtak i saken. Vedtaket begrunnes gjennom en vurdering av de forurensningsmessige ulemper sammenholdt med de fordeler og ulemper tiltaket for øvrig vil medføre (jf forurensningsloven § 11 fjerde ledd). Herunder vurderes øvrige miljøinteresser kommunen har ansvar for, samt driftsmessige fordeler og kostnader ved tiltaket. I vedtaket vises det til de aktuelle bestemmelser i bakkeplaneringsforskriften. Planen for arbeidet godkjennes i henhold til § 4. I tillegg gis det nærmere pålegg etter § 8 om tiltak kommunen finner nødvendig for å forebygge forurensninger. Påleggene framgår som punktvisse vilkår med tilhørende frister. Det settes også en endelig frist for når hele planeringen skal være ferdigstilt, og at kommunen etter dette skal gis tilbakemelding slik at ferdiggodkjenning av tiltaket kan gjennomføres.

Aktuelle vilkår i tillatelse til mindre planeringer (bruk av stede egne masser):

- plan skal være godkjent av kommunen, og tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt skal følges
- kun bruk av stede egne, rene masser (massekvalitet)
- matjord tas vare på og legges på ved avslutning av planeringen
- overvintring i stubb noen år etter avslutning av planeringen
- tidsfrist for ferdigstilling (ofte 3 år, kortere for små planeringer)
- bortfall av tillatelse dersom arbeidene ikke er påbegynt innen fastsatt frist (jf. plan- og bygningsloven).
- kommunen skal gis tilbakemelding når planeringen er avsluttet (slik at sluttbefaring gjennomføres og sakene kan avsluttes i arkivet)

Aktuelle tilleggsvilkår i tillatelse til større planeringer (eksterne masser benyttes):

- bruk av rene masser (defineres), spesifisering av areal og høyde på fyllinger
- loggbok over tilkjørte masser skal føres (antall tilkjørte lass, m³, hvor massene kommer fra, hvem som har kjørt massene inn osv.)
- massekvalitet i det øverste meterlaget (bør ikke inneholde vesentlig stein, og ikke stein større enn 10-15 cm dersom arealet skal benyttes til jordbruk)
- ansvarsforhold (normalt grunneier dersom det ikke er en større utbygger)
- forebyggende tiltak, for eksempel:
 - * sedimentasjonsdammer i anleggsperioden
 - * nedsetting av kummer, avskjærende grøfter for å lede bort overflatevann
 - * etablering av vegetasjonssoner i vannveger, terrassering av terrenget
 - * overvintring i stubb i 2-3 år etter ferdigstilling
 - * etablering av energidreper fra bekkeløp
- etablering av kontrollpunkter, nivellert før oppfylling, fastmerker i terrenget

Når kommunen formelt har fattet sitt vedtaket, underrettes Peder Aas om dette ved eget brev hvor hele tillatelsen med begrunnelse gjengis. I tillegg presiseres det at tillatelser etter annet regelverk må foreligge før planeringen kan gjennomføres². Til slutt orienteres det om klageadgang og frist for dette i henhold til forvaltningslovens bestemmelser. Kopi av underretningen sendes til berørte parter og andre som har uttalt seg til saken.

² Bakkeplaneringsforskriften gir ikke hjemmel for å nekte planering ut fra manglende tillatelser etter annet regelverk. Imidlertid gir ikke Lillevik kommune tillatelse etter AK-forskriften før alle relevante tillatelser er gitt. I praksis samordner kommunen alle tillatelsene, slik at et samlet svar sendes Peder Aas når tillatelse etter AK-forskriften foreligger. I sjekklister 2 og 3 i kap. 3.1.6 er gitt oversikt over aktuelle tillatelser og dokumenter.

3.1.4 Oppfølging av vedtaket

Peder Aas synes kommunen har vært unødvendig firkantet i saken og anser to av vilkårene i tillatelsen som unødvendig strenge og fordyrende, siden planeringen etter hans oppfatning ikke vil føre til forurensninger. Han påklager derfor vedtaket under henvisning til at påleggene ikke er godt nok begrunnet.

Anne Holt går gjennom klagen og sjekker først det formelle grunnlag for å behandle den (legalitetssjekk). Deretter går hun i detalj inn på punktene det er klaget over. Peder Aas kommer ikke med nye opplysninger vedrørende planeringen, men grunngir klagen med at det ikke er fare for forurensning i et slikt omfang at de påklagde vilkårene behøves. Selv om det er kostnader forbundet med påleggene, vurderer Anne Holt sammen med andre fagpersoner i kommunen at forurensningsfaren er så stor at vilkårene kan forsvares. Kommunen opprettholder derfor sitt vedtak og oversender saken til Fylkesmannen for avgjørelse. Peder Aas får kopi av brevet til Fylkesmannen hvor begrunnelse for at vedtaket opprettholdes er gitt.

3.1.5 Avslutning og ferdiggodkjenning av tiltaket

Ett år senere mottar kommunen melding om at planeringen er avsluttet. Anne Holt drar ut til Peder Aas sammen med representant fra landbrukskontoret. Sammen går de gjennom de enkelte pålegg som kommunen ga, og som Fylkesmannen opprettholdt i klagebehandlingen. De sjekker at tiltakene er tilfredsstillende gjennomført og at planeringen tilfredsstillende i forskrift om bakkeplanering m/ retningslinjer. De finner at planeringen er tilfredsstillende utført og at det ikke er nødvendig med pålegg om ytterligere tiltak. Tilbake på kontoret fyller Anne Holt ut kontrollskjema for bakkeplanering³ og dette vedlegges den endelige godkjenningen til Peder Aas.

3.1.6 Sjekkliste for kommunens saksbehandling etter bakkeplaneringsforskriften

Under er gitt tre enkle oversikter over momenter som skal inngå i søknad og kommunens saksbehandling. Oversiktene kan nyttes som raske sjekklister under kommunens arbeid.

Sjekkliste 1: Minimumskrav til innhold i søknad om bakkeplanering:

Opplysninger	Oppgitt
Gnr/ bnr, kommune	
Navn på grunneier/ søker	
Kart med forenkla plan som viser berørte områder (målestokk 1:5000)	
Begrunnelse for tiltaket	
Viktige natur-/ terrenginngrep mv skal avmerkes	
Ev. bekkelukking og beliggenhet i forhold til vassdrag	
Annet:	

Sjekkliste 2: Godkjenninger/ tillatelser som må foreligge før tillatelse kan gis:

Forskrifter /lovverk	Innhentet
Plan- og bygningsloven - § 93 pkt. i	
Forskrift om bakkeplanering	
Dispensasjon etter forskrift om areal- og kulturlandskapstillegget (AK- forskriften)	
Tillatelse etter lov om kulturminner	
Annet:	

³ Eksempel på slikt skjema er gitt i vedlegg 3c

Sjekkliste 3: Dokumenter som skal følge kommunens svarbrev:

Dokumenter	Vedlagt
Vedtak etter plan- og bygningsloven	
Vedtak etter forskrift om bakkeplanering	
Dispensasjon eller avslag etter forskrift om areal- og kulturlandskapstillegget	
Godkjenning/ kommentarer til plan	
Vilkår for tillatelse	
Tidspunkt for ferdigstillelse	
Kart hvor berørte arealer er inntegnet (målestokk 1: 5000)	
Annet:	

3.2 Saksgang ved kontroll etter forskrift om husdyrgjødsel

I dette kapitlet beskrives sentrale oppgaver etter husdyrgjødselsforskriften gjennom en tenkt sak hvor det gis pålegg om utbedring av et gjødsellager, og hvor påleggene ikke fører til tilfredsstillende oppfølging hos vedkommende gårdbruker. Heldigvis er det svært sjelden at en sak blir så omfattende, men når det først forekommer er det svært viktig at saksbehandlingen hele veien har vært ryddig. Det er derfor viktig å være fortrolig med alle trinn i en slik vanskelig sak.

3.2.1 Varsel om kontroll

Lillevik kommune har mottatt henvendelse fra publikum om at gårdbruker Peder Aas, som driver omfattende husdyrhold, har synlige lekkasjer i sin gjødselkjeller for blautgjødsel. Det foreligger mistanke om at sig av gjødselvann når fram til en bekk omkring 100 m nedenfor det aktuelle gjødsellageret.

Kommunen velger å varsle om at kontrollbesøk vil bli gjennomført til fastlagt tid, og det anmodes om at gårdbrukeren kan være tilstede. Varslingen skjer per telefon. Fordi kontrollen først skal finnes sted om noen dager, velger kommunen også å sende varslet skriftlig.

3.2.2 Gjennomføre første kontroll

Kommunens saksbehandler, Anne Holt, konstaterer at den eldre gjødselporten ikke er tett og at det er et tydelig sig av gjødselvann gjennom sprekker i portåpningen. Gjødselsiget forsvinner i grunnen ved siden av kjellermuren. Gårdbrukeren opplyser at muren er drenert utvendig på vanlig måte. Det finnes ikke inspeksjonskum for denne dreneringen. Det er lav vannføringen i bekken som løper gjennom jordbruksarealet nedenfor tunet, og det kan tydelig sees påvirkning av bekken nedstrøms drensutløpet.

Anne Holt fyller ut kontrollskjema for kontroll etter husdyrgjødselsforskriften (vedlegg 3a) og beskriver situasjonen utfyllende i tekstfeltet. I tillegg fotograferer hun så vel gjødselport som bekkeløp. Hun gjør brukeren oppmerksom på at forholdet er i strid med forskrift om husdyrgjødsel og varsler muntlig at forholdet vil bli fulgt opp med vedtak i medhold av forskriften.

Vel tilbake på kontoret renskriver hun kontrollskjema, fyller ut kontrollrapport (vedlegg 3d) og arkiverer/registerer det som egen sak, sammen med det brevet hvor kontrollen ble varslet. Av erfaring vet hun at denne dokumentasjonen vil være nyttig ved en ev. klage. Kopi av kontrollskjemaet oversendes gårdbrukeren for eventuelle kommentar innen en

angitt frist noen dager fram i tid. Samtidig opplyses at kommunen vil følge opp saken, og gi pålegg om utbedringer, med mindre bruker raskt foretar nødvendige utbedringer og melder dette til kommunen.

3.2.3 Første gangs vedtak

Kommunen mottar ingen kommentarer fra Peder Aas. Anne Holt utformer derfor et vedtak hvor det redegjøres for saken og de forurensningsmessige forhold, det aktuelle lovgrunnlaget beskrives og hun formulerer et presist vedtak i form av nummererte punkter som skal oppfylles innen angitte frister. Ut fra at kostnadene med tiltakene er beskjedne, sett i forhold til omsetningen i vedkommende husdyrproduksjon, settes relativt korte frister. Det er også angitt et midlertidige tiltak om tømning av gjødselkjelleren med meget kort frist, på bakgrunn av opplysninger fra bruker om at gjødsel skal spres ved omsåing av et grasareal.

Holt viser i vedtaket til at kommunen har anledning til å fastsette tvangsmulkt dersom tiltak pålagt i medhold av husdyrgjødselsforskriften ikke gjennomføres, og hun opplyser om at bruk av tvangsmulkt vil bli vurdert om påleggene ikke etterkommes. Kopi av kontrollrapporten legges ved vedtaket.

3.2.4 Oppfølging av vedtaket

Gårdbruker Peder Aas mottar kommunens vedtak. Av ulike årsaker blir imidlertid ikke utbedringstiltakene påbegynt. Vedtaket påklages likevel ikke.

Saksbehandler Anne Holt reiser ut til eiendommen etter at fristen for utbedring av gjødselporten er utløpt. Hun informerer brukeren per telefon dagen i forveien. Under kontrollen konstaterer hun at ingen av tiltakene (utkjøring av gjødsel, midlertidig tetting, utbedring av gjødselport og inspeksjonskum) er påbegynt. Situasjonen dokumenteres i kontrollskjema/-rapport. Hun varsler samtidig at saken vil følges opp videre.

Tilbake på kontoret utformer hun et brev til brukeren hvor det varsles om at nytt vedtak vil fattes, og at det nå vil knyttes tvangsmulkt til de nye fristene. Kontrollskjemaet fra siste kontroll vedlegges brevet og frist for kommentarer settes til en uke.

Etter at en uke har gått, og Peder Aas ikke har latt høre fra seg, utformer Anne Holt et nytt vedtak. I dette opprettholdes de tidligere påleggene, og det settes en ny, relativt streng, frist for gjennomføringen. Som en del av vedtaket heftes en tvangsmulkt til gjennomføringen. Det presiseres at tvangsmulkten forfaller til betaling dersom tiltakene mot formodning ikke er fullført innen fristen. Størrelsen på mulkten settes så høyt at det på ingen måte lønner seg å unnlate å gjennomføre tiltaket ut fra driftsøkonomiske hensyn.

3.2.4.1 Andre etterkontroll, inndrivning av tvangsmulkt

Kort tid etter at frist for utbedring av gjødselport og dreneringssystem (inspeksjonskum) er utløpt, reiser Anne Holt på ny ut til eiendommen. Her registrerer hun at det ikke er utført noe arbeid, bortsett fra at gjødselkjelleren er tømt i forbindelse med ompløying av et grasareal på eiendommen. Peder Aas opplyser at kjelleren nettopp har blitt tømt, og at han derfor ikke har rukket å begynne på utbedringene. Situasjonen dokumenteres på ny gjennom skriftlig rapport, samt ved fotografering.

Fordi det var knyttet tvangsmulkt til tiltakene som ikke er gjennomført, opplyser Holt om at tvangsmulkten må betales inn. Samtidig varsler hun at det vil bli fastsatt ny, høyere mulkt i nytt vedtak. Varsel om inndrivning av forfalt mulkt gis skriftlig til Peder Aas (jf. vedlegg 4) og sendes også til Skattefogden, som følger opp inndrivningen av beløpet. Slik inndrivning av tvangsmulkt er ikke et vedtak og kan ikke påklages. Peder Aas henvender seg likevel til

kommunen å sier at det ikke har forekommet forurensning i perioden etter fristens utløp fordi kjelleren har vært tom og han mener det derfor er urimelig at mulkten må betales. Kommunen viser imidlertid til at tvangsmulkten er knyttet til gjennomføring av tiltakene, ikke direkte til forurensninger. At gjødselkjelleren er tom (som kun var et av de pålagte tiltakene) har således ikke betydning for om beløpet må innbetales.

3.2.4.2 Politianmeldelse og varsel om trekk i tilskudd

Anne Holt utferdiger nok en gang nytt vedtak med strenge frister. Det knyttes en ny og forhøyet tvangsmulkt til gjennomføringen. Når han mottar brevet, leser gårdbruker Aas det og plasserer det sammen med kulørt reklame bak brødboksen. Der blir det stående uten verken å bli påklagd eller fulgt opp.

For tredje gang reiser saksbehandler Anne Holt ut til etterkontroll på gårdsbruket kort etter at fristen er utløpt, utstyrt med rapportskjema, fotoapparat og mobiltelefon. Gårdbrukeren påtreffes ikke under besøket. På nytt konstaterer hun at ingen av tiltakene er påbegynt, og det lekker igjen gjødselvann ut fra porten. Ettersom vannføringen er svært stor i bekken nedenfor, er det vanskelig å konstatere påvirkning fra dreneringsutløpet (gjødsellageret) uten at det tas vannprøver. Holt fotograferer på nytt med sitt digitale kamera og fyller ut rapportskjemaet.

På vegne av kommunen anmelder nå Anne Holt forholdet til politiet. Anmeldelsen skjer skriftlig, og gårdbruker Peder Aas begjæres straffet for å ha forårsaket forurensning, samt unnlatt å etterkomme kommunens pålegg en rekke ganger. Som dokumentasjon på forholdet, oversendes kopier av brev, samt originale kontrollrapporter, fotografier og kartskisse. Samtidig bes Skattefogden om å inndrive påløpt tvangsmulkt.

I et eget brev til Peder Aas informerer Holt om at han er anmeldt og at siste tvangsmulkt er forfalt til betaling. Videre utsteder kommunen et nytt vedtak overfor gårdbrukeren, der nye frister for tiltakene blir fastsatt. Nok en gang knyttes det en forhøyet tvangsmulkt til gjennomføringen og kommunen opplyser at fortsatt manglende oppfølging vil medføre trekk i produksjonstilskuddet.

Her forlater vi Peder Aas, Anne Holt, politiet og de andre aktørene. Det er heldigvis ytterst sjelden at saker løper hele 'lina ut' som her. På den annen side kan det være kompliserende faktorer involvert. Det kan bli klaget over vedtak eller kommunen må ta stilling til ytre omstendigheter som kan være av betydning. Saksgangen kjenner man imidlertid ikke sikkert på forhånd, og det er viktig til en hver tid å vite hvor saken befinner seg og hva videre oppfølging skal være. Gjennom bestemt oppfølging unngår en ofte problemer senere.

Vedlegg 1

Forslag til lokal forskrift med forbud mot bakkeplanering

Fastsatt avkommune(dato, år) i medhold av forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt av 3. april 1989 § 7.

§ 1 Formål og virkeområde

Forskriften har til formål å begrense eller stanse erosjon fra arealer og forurensning av vannforekomster ved å sette forbud mot all videre bakkeplanering i bestemte områder/nedbørsfelt i kommune.

§ 2 Definisjon

Med bakkeplanering forstås arbeidet med å gjøre brattlendt eller kupert dyrkbart og tidligere dyrket areal skikket for maskinell jordbruksdrift. Det regnes som planering etter denne forskrift når det forflyttes masse som berører et areal på minst 1 dekar.

§ 3 Forbud mot bakkeplanering

Anlegging av nye bakkeplaneringsfelt i nedbørsfelt til vassdragene ikommune er ikke tillatt. Områdene/nedbørsfeltene er avmerket på vedlagt kart.

§ 4 Tilsyn

Kommunen ved, fører tilsyn med at bestemmelsene i denne forskriften overholdes.

§ 5 Ansvar

Eier eller bruker av arealer som omfattes av denne forskriften og som ikke allerede er bakkeplanert ved ikrafttredelse, er ansvarlig for at forskriften overholdes.

§ 6 Untak

.....kommune ved kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne forskriften.

§ 7 Klage

Vedtatt fattet av etter § 6 kan påklages til Klage sendes via(det organ som fattet vedtaket).

§ 8 Straff

Ved overtredelse av denne forskrift kommer forurensningslovens kap. 10 til anvendelse, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelser.

§ 9 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft fra

Forslag til lokal forskrift om avgrensning av spredeperiode for husdyrgjødsel

Fastsatt av kommune i medhold av § 7 i forskrift om husdyrgjødsel, fastsatt av Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet 26. november 1998 i medhold av forurensningsloven § 9, 1. og 3. ledd og jordloven §§ 3 og 11, første ledd.

§ 1 Formål

Forskriften har til formål å redusere avrenning/utlekking av næringsstoffer, organisk materiale og/eller bakterier fra gjødslet areal til vassdrag og sjø.

Forskriften gjelder spredning av husdyrgjødsel etter 1. september på arealer der det er fare for forurensning av vassdrag og sjø som følge av denne aktiviteten.

§ 2 Avgrensning av virkeområde

Forskriften gjelder spredning av husdyrgjødsel i nedbørsfelt(ene) til og.....

Nedbørsfelt(ene) er vist på kart i vedlegg til denne forskriften (målestokk 1:10.000).

§ 3 Forbud mot spredning

Det er forbudt å spre husdyrgjødsel etter 1. september i nedbørsfeltet(ene) nevnt i § 2

§ 4 Ansvar og tilsyn

Eier eller bruker av aktuelt areal er ansvarlig for at forskriften følges.

.....kommune fører tilsyn med at denne forskrift følges.

§ 5 Untak

.....kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne forskriften, jf. husdyrgjødsselforskriften §§ 7 og 12.

§ 6 Klage

Vedtatt fattet av etter § 5 kan påklages til Klage sendes via(det organ som fattet vedtaket).

§ 7 Straff

Ved overtredelse av denne forskrift kommer forurensningslovens kap. 10 til anvendelse, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelser.

§ 8 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft fra

Vedlegg 3a

Kontrollskjema - gjødsellager

- OK
- IKKE OK

Lagerkap:..... mnd

Lagervolum totalt: m³

Lagervolum m/lekkasje: m³

Drenering ? ja nei

TYPE GJØDSEL

- blaut gjødsel
- strøblandet fast
- talle
- skilt gjødsel (fast + lann)
- annet

FEIL / MANGLER

- lager
- port
- pumpe-, transportutstyr
- inspeksjonskum
- annet

NOTATER:

Vedlegg 3b

Kontrollskjema - siloanlegg

- OK
 IKKE OK

<u>VOLUM I ALT</u>		<u>BYGGEMATERIALE/ - ÅR</u>		<u>VOLUM M/LEKKASJE</u>	
Tårnsilo	m ³			Tårnsilo	m ³
Plansilo	m ³			Plansilo	m ³
Rundballer	m ³			Rundballer	m ³
SUM	m ³			SUM m/lekk.	m ³

FEIL / MANGLER

- silo
 pressaftrør, pumpekum
 pumpe, pumpeledning
 pressaftlager
 spredeutstyr
 annet (spesifiser)

NOTATER:

Vedlegg 3c

Kontrollskjema - bakkeplanering

- OK
- IKKE OK

Bakkeplanert i alt: daa

Bakkeplanert m/feil daa, herav åker daa
eng daa

FEIL, MANGEL

☐ hellningsgrad	☐ drenering
☐ kummer, avløp	☐ gras, stubbåker i forsenkninger
☐ fyllingskant, - skråning	☐ vedlikehold
☐ avskjæringsgrøft, vanninntak	☐ annet (spesifiser)

NOTATER:

Kontrollrapport – Gårdsbruk

Type kontroll

- Tilfeldig representativt utvalg
- Vassdragsvis
- Etter henvendelse/tips
- Oppfølging/etterkontroll
- Annen type/strategi

Dato:

Kommune.....	Kommunenummer.....
Gnr.....	Bnr.....
Eier:	Bruker:
Adresse	Adresse
Vassdrag/nedbørfelt:	

Konklusjon – gjødsel

Anlegg

- 1. Ingen synlig lekkasje
- 2. Litt lekkasje
- 3. Tydelig lekkasje
- 4. Stor lekkasje

Forurensning

- Ikke påvist
- Fare for
- Påvist

Oppfølging

- Ingen oppfølging
- Vedtak om utbedring
- Vedtak om plan
- Rådgivning
- Tilskudd
- Anmeldelse

Konklusjon – silo

Anlegg

- 1. Ingen synlig lekkasje
- 2. Litt lekkasje
- 3. Tydelig lekkasje
- 4. Stor lekkasje

Forurensning

- Ikke påvist
- Fare for
- Påvist

Oppfølging

- Ingen oppfølging
- Vedtak om utbedring
- Vedtak om plan
- Rådgivning
- Tilskudd
- Anmeldelse

Konklusjon – bakkeplanering

Anlegg

- 1. Ingen synlig lekkasje
- 2. Litt lekkasje
- 3. Tydelig lekkasje
- 4. Stor lekkasje

Forurensning

- Ikke påvist
- Fare for
- Påvist

Oppfølging

- Ingen oppfølging
- Vedtak om utbedring
- Vedtak om plan
- Rådgivning
- Tilskudd
- Anmeldelse

Vedlegg til rapport:

- Kart
- Foto
- Flere rapportsider (gjødsel, silo, bakkeplanering)
- Annet (spesifiser)

Eksempel på inndriving av tvangsmulkt

Utslipp av til
Eiendommen g.nr. b.nr.

- Melding om innbetaling av påløpt tvangsmulkt

I kommunens brev av fikk De pålegg om å iverksette tiltak for å hindre vannforurensning fra Deres eiendom.

Frist for gjennomføring ble satt til Til pålegget var det varslet en tvangsmulkt på kr. som ville forfalle til innbetaling dersom pålagt tiltak ikke ble gjennomført innen fristens utløp, jf. forurensningsloven § 73.

Ved kontroll den ble det konstatert at pålagt tiltak ikke var tilstrekkelig gjennomført. Fristen for gjennomføring er nå oversittet.

Ut fra det som er nevnt over er tvangsmulkt fastsatt ved kommunens vedtak av påløpt til innbetaling.

Det skyldige beløp kr. skal være innbetalt til Skattefogden i, postgiro nr. innen

Denne meldingen om at fastsatt tvangsmulkt er påløpt, kan ikke påklages (jf. forvaltningsloven §§ 2 og 28, jf. dog forurensningsloven § 73 fjerde ledd).

For å sikre gjennomføring av nødvendige forurensningsbegrensende tiltak, vil De om få dager motta et brev med nytt pålegg fra kommunen. Til dette pålegget vil det bli fastsatt ny frist med ny og høyere tvangsmulkt tilknyttet.

Ved kontrollen, som nevnt ovenfor, deltok:

Etter fullmakt

Kopi til: Skattefogden i

Forskrift om husdyrgjødsel med kommentarer

Fastsatt av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet 26. november 1998 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 3 og § 11 første ledd og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) § 9 nr. 1 og 3 og § 81 Endret 15 nov 1999 nr. 1252, 18 juli 2000 nr. 784, 9 mars 2001 nr. 237.

Kapittel I. Innledning

§ 1. Formål

Forskrift om husdyrgjødsel har som formål å hindre forurensning til luft, vassdrag, grunnvann, fjorder og havområder som følge av husdyrhold, gjennom å sikre at husdyrgjødsel utnyttes best mulig som en ressurs for planteproduksjonen.

Videre er det et mål å sikre at husdyrgjødsel disponeres på en slik måte at hensynet til det biologiske mangfoldet ivaretas.

Det er også et mål å redusere ulemper med lukt og partikkelspredning som følge av disponering av husdyrgjødsel nær områder med bebyggelse.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 2. Virkeområde

Denne forskriften gjelder for oppsamling, lagring og spredning av husdyrgjødsel når den kan medføre forurensning eller fare for forurensning, eller på annen måte berører hensyn nevnt i §1.

§ 3. Forbud mot vann- og luftforurensning

Husdyrgjødsel skal samles opp, lagres og disponeres slik at den ikke fører til forurensning eller fare for forurensning, eller på annen måte berører hensyn nevnt i § 1.

§ 4. Areal

Fulldyrket jord defineres i denne forskriften som i «Generell forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket».

Med utmark menes areal som ikke er fulldyrket, overflatedyrket, innmarksbeite eller på annet vis kultivert areal.

Kapittel II. Disponering av husdyrgjødsel

§ 5. Krav til spredeareal og gjødseldyrenheter (GDE)

Husdyrgjødsel kan bare spres på godkjent spredeareal. Det skal være tilstrekkelig disponibelt areal for spredning av husdyrgjødsel, normalt minimum 4 dekar fulldyrket jord pr. gjødseldyrenhet (GDE). En gjødseldyrenhet tilsvarer en utskilt mengde fosfor på omlag 14 kg i husdyrgjødsel. Antall gjødseldyrenheter beregnes etter tabell 1.

Tabell 1: Oversikt over antall dyr pr. gjødseldyrenhet fastsatt i forskriften 17. juli 1997.

Dyreslag	Antall dyr pr. gjødseldyrenhet (GDE)	
	Kategori I	Kategori II (Fôr tilsatt fytase el)
mjølkeku	1	-
jerseyfe (gjeldende fra 17.07.97)	1,3	-
ungdyr storfe	3	-
ammekyr	1,5	-
voksne hester	2	-
avlspurker/råner	2,5	3
slaktegriser*	18	20
sauer/geiter (vinterfôret)	7	-
avlstisper rev (med tilhørende valper)	25	-
avlstisper mink (med tilhørende valper)	40	-
høner	80	100
slaktekyllinger*	1400	1750
livkyllinger** (gjeldende fra 17.07.97)	550	690
kalkuner, avlsdyr (gjeldende fra 17.07.97)	40	50
kalkuner, slaktedyr*	240	300
kaniner, avlsdyr	40	-
kaniner, slaktedyr*	600	-
ender, avlsdyr	40	-
ender, slaktedyr*	300	-
gjess, avlsdyr	20	-
gjess, slaktedyr*	150	-

* For dyr som har en kort oppføringstid beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall slaktede dyr pr. år.

** For livkyllinger beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall leverte dyr pr. år.

Statens landbruksforvaltning kan fastsette antall dyr pr. gjødseldyrenhet for dyreslag og produksjonsformer som ikke omfattes av denne forskriften.

Statens landbruksforvaltning fastsetter registreringstidspunktet⁴ for beregning av antall gjødseldyrenheter og spredeareal.

Ved bruk av fôr tilsatt fytase, eller andre tilsvarende fôrtyper som reduserer utskilt mengde fosfor pr. dyr med minst 25% i forhold til normen (se tabell A i kommentar til forskriften), kan det søkes kommunen om å få beregne gjødseldyrenheter etter kategori II i tabellen. Brukere som ved hjelp av et næringsbalanseregnskap klart kan dokumentere at de har underskudd av tilført næringsstoff på bruket, kan søke kommunen om å få et lavere krav til spredeareal.

Plan for bruk av husdyrgjødsel skal tilpasses arealets gjødslingsbehov, jf. forskrift for gjødslingsplanlegging. Dersom eier/bruker i praksis bare nytter deler av arealet til å spre husdyrgjødsel på uten at dette følger av gjødslingsplanen, skal det godkjente arealgrunnlaget for spredning av husdyrgjødsel etter disse regler reduseres tilsvarende.

⁴ Opplysninger om dyretall 31. desember i år X-1 og 31. juli i år X, brukes ved beregning av krav til spredeareal i år X. Brukets spredeareal beregnes ut fra arealopplysninger 31. juli i år X.

I områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning, kan kommunen stille krav til større spredeareal enn det som følger av første ledd.

For leid areal, ved avtale om spredning på bruk i nærheten, og ved salg av husdyrgjødsel, må det normalt foreligge skriftlig avtale av minst 5 års varighet.

- Endret ved forskrifter 15 nov 1999 nr. 1252 (i kraft 1 jan 2000), 18 juli 2000 nr. 784 (i kraft 1 juli 2000), 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 6. Godkjenning av annet spredeareal

Kommunen kan etter søknad godkjenne annet areal enn det som fremgår av § 5 første ledd.

Utmarksareal kan ikke godkjennes som spredeareal.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 7. Spredetidspunkt

Spredning av husdyrgjødsel skal så langt det er mulig skje i perioden fra våronnstart til 1. september, og fortrinnsvis om våren når planteveksten tar til.

Spredning uten nedmolding/nedfelling på eng og annen grøde bør gjøres så tidlig i vekstsesongen at det er mulighet for betydelig gjenvekst som høstes eller beites, og skal gjøres senest innen 1. september.

Det er ikke tillatt å spre husdyrgjødsel på snødekket eller frossen mark, og ikke under noen omstendigheter i perioden fra og med 1. november til og med 15. februar.

Kommunen kan bestemme at det ikke skal være tillatt å spre husdyrgjødsel i hele eller deler av perioden fra og med 1. september til 1. november i områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning.

Husdyrgjødsel spredd på åpen åker skal moldes ned straks og senest innen 18 timer etter spredning.

Det skal tas rimelig hensyn til luktulempen og ulemper ved partikkelspredning ved spredning av husdyrgjødsel i nærheten av boliger.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

Kapittel III. Gjødsellager

§ 8. Generelle krav til gjødsellager

Gjødsellager skal ha tilstrekkelig kapasitet slik at all gjødsel kan spres i den tillatte perioden. Lageret må i tillegg ha kapasitet til å oppbevare eventuell gjødsel som måtte ligge igjen i lageret etter siste utkjøring.

Lagringskapasiteten skal være minimum 8 måneder.

Ved nybygg, utvidelse og utbedring av gjødsellager skal kommunen godkjenne plan før arbeidet kan gjennomføres.

Før gjødsellager tas i bruk etter nybygging, utvidelse eller utbedring, skal det være kontrollert og godkjent av kommunen.

Eier/bruker skal jevnlig kontrollere at anlegget fungerer som forutsatt og er tett mot lekkasjer.

Rundt ethvert fast lageranlegg og bianlegg for gjødsel skal det legges drenering som føres til inspeksjonskum før videre avløp. Inspeksjonskummen må være slik at det lett kan tas ut prøver av drens vannet, og utløpet skal kunne stenges for å hindre at forurensninger kommer til vassdrag.

Gjødsel fra utegarder og pelsdyrhold skal fjernes regelmessig, og minst en gang i året.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 9. Plassering av anlegg, avstandskrav

Anlegg for husdyrhold og lagring av husdyrgjødsel må ikke plasseres på flomutsatte områder eller så nær vassdrag, brønn eller annet vannforsyningsanlegg at det blir fare for forurensning. Anlegget og terrenget rundt anlegget utformes slik at gjødsel som ved uhell renner ut av lageret eller tankvogn m.v., ikke direkte renner ut i vassdrag/vannkilder.

Slike anlegg skal plasseres minst 15 m fra vassdrag eller vannforsyningsanlegg. For pelsdyranlegg med oppsamling av gjødsel på bakken under husene skal avstanden være minimum 25 m. Ved ugunstige grunn og terreng eller grunnvannsforhold og ved flomfare må avstandene økes.

Nye pelsdyranlegg med åpne hus skal ikke plasseres nærmere boligområder enn 300 meter. Ved plassering av pelsdyranlegg må det vurderes om topografi, vegetasjon og vindretning er slik at plasseringen likevel kan føre til luktproblemer.

Nye tallefjøs og utegarder skal normalt ikke plasseres nærmere boligområder enn 200 meter. Kortere avstander kan aksepteres der terrengformasjon og vegetasjon hindrer luktspredning.

§ 10. Krav til ulike lagertyper

Lager for flytende gjødsel skal ha tette konstruksjoner i golv, vegger, porter, luker, uttappingsrør, spjeld m.m. slik at gjødsel/urin ikke renner ut, jf. også § 8. Landkummer skal i tillegg utstyres med tak eller flytende dekke. Gjødseldammer skal ha tett bunn. I gjødselgrop for sau og gjødselrenne for pelsdyr m.v. skal bunn, sider og port være tette.

Gjødselkum med vegg som når mindre enn 1,5 meter over terreng, og gjødseldam, skal ha gjerde slik at samlet høyde fra terreng til topp gjerde er minst 1,5 meter. Kumvegg som når mer enn 1,5 meter over terreng, skal ha klatreavviser på toppen. Gjødselkum og landkum skal utstyres med innvendige stigetrinn.

Fast strøblandet gjødsel som har flytende overskudd, dvs. mindre enn 25% tørrstoff, skal lagres på tett bunnplate og skjermes med tette kanter. Bunnplaten skal ha fall til sluk og tett oppsamlingskum for urinsig fra gjødselen.

Gjødsel med mer enn 25% tørrstoff, og som omdannes under lagringsperioden, kan lagres direkte på bakken. Slike hauger skal skjermes mot overflatevann. Kommunen kan stille krav om skjerming mot nedbør.

Utendørs drift på talle/utegarder må innrettes slik at gjødsel kan fjernes på en enkel måte fra foringsplasser, hvileplasser og eventuelle trafikkarealer mellom disse. Væskeoverskudd skal samles opp og lagres dersom det kan medføre fare for forurensning.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

Kapittel IV. Utfyllende bestemmelser

§ 11. *Tilsyn, pålegg og rapportering*

Kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene i denne forskriften overholdes.

Kommunen kan i det enkelte tilfellet gi pålegg om tiltak som en finner nødvendig for å forebygge, begrense, eller stanse forurensning som er i strid med denne forskriften.

Etter nærmere bestemmelser fra Fylkesmannen plikter kommunen å gi opplysninger og data om husdyrgjødsel.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 12. *Unntak*

Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne forskriften, med unntak av § 7 tredje ledd.

- Endret ved forskrifter 15 nov 1999 nr. 1252 (i kraft 1 jan 2000), 18 juli 2000 nr. 784 (i kraft 1 juli 2000), 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 13. *Tvangsmulkt og trekk i produksjonstilskudd*

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av denne forskriften blir gjennomført, kan kommunen fastsette tvangsmulkt til staten i medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall § 73.

Ved brudd på forskriften kan kommunen foreta trekk i produksjonstilskuddet eller i andre tilskudd etter retningslinjer fastsatt av Statens landbruksforvaltning. Ved manglende spredeareal blir det foretatt trekk i produksjonstilskuddet eller i andre tilskudd. Trekket er på 4.000 kr pr. gjødseldyrenhet som er for mye i forhold til arealet.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 14. *Straff*

Ved overtredelse av forskriften eller vedtak truffet i medhold av denne forskriftens § 11, kommer forurensningslovens kap. 10 til anvendelse, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelser.

§ 15. *Klage*

Kommunens enkeltvedtak i medhold av denne forskriften kan påklages etter lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VI.

Klagefristen er 3 uker fra meldingen om avgjørelsen er mottatt. Klagen sendes om kommunen til Fylkesmannen som er klageinstans og som treffer endelig vedtak.

- 0 Endret ved forskrift 18 juli 2000 nr. 784 (i kraft 1 juli 2000), 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

§ 16. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Forskriften trer i kraft 26. november 1998 med unntak for eksisterende produksjoner etter § 8 andre ledd og etter § 5 første ledd med tabell 1. Fra samme dato oppheves forskrift av 17. juli 1997 nr. 900 om husdyrgjødsel fastsatt av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet og kommentarene til forskriften gitt av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet 17. juli 1997.

Bestemmelsen om minimum 8 mnd. lagerkapasitet, jf. § 8, andre ledd, trer for eksisterende produksjoner i kraft fra 1. januar 2000.

Bestemmelser om gjødseldyrenheter (GDE) trer for eksisterende produksjoner i kraft 1. januar 2005, jf. § 5 første ledd med tabell 1. Frem til 1. januar 2005 gjelder for eksisterende produksjoner, de definerte gjødseldyrenhetene i kap. II punkt 2 i retningslinjer om lagring og spredning av husdyrgjødsel gitt av Landbruksdepartementet 1. mars 1989, med endringer 11. oktober 1991.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 237 (i kraft 1 april 2001).

Kommentarer til forskrift om husdyrgjødsel

Generelt

Forskriften er fastsatt av Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet 26. november 1998 med senere endringer. Forskriften er hjemlet både i forurensningsloven og i jordloven. Ved endring av 9. mars 2001 ble myndighet etter forskriften overført fra Fylkesmannen til kommunen. Samtidig ble det gjort begrensning i muligheten til å gjøre unntak fra spredetidsbestemmelsene i § 7 (jf. § 12). Disse endringene trådte i kraft fra 1. april 2001.

I landbruket kan tap av næringsstoffer fra husdyrgjødsel være en betydelig forurensningskilde. Landbruksforurensning skaper først og fremst problemer i forbindelse med overgjødning av vassdrag, noe som fører til økt algevekst og eutrofiering. Næringsstoffer tapes også til luft i forbindelse med spredning av husdyrgjødsel. Fordunstet ammoniakk kan, i tillegg til overgjødning, føre til forurensning når den tilbakeføres til jord og vann.

Regelmessig spredning av husdyrgjødsel på gammel kulturmark kan endre vegetasjonen og redusere / endre det biologiske mangfoldet.

Tekniske feil og mangler ved gjødsel- og siloanleggene kan føre til forurensning. En aktiv innsats fra gårdbrukerne og fra landbruks- og miljøvernmyndighetene har ført til at mange anlegg har blitt utbedret. Det er behov for gode rutiner for spredning av husdyrgjødsel og for å utvide gjødsellagrene slik at lagerkapasiteten blir tilfredsstillende. Gårdbruker har ansvaret for at gjødsellager er i forskriftsmessig stand.

Det er viktig at alle husdyrbrukere tilpasser praksis for å utnytte husdyrgjødselen bedre og for dermed å redusere tapet av næringsstoffer til vann og luft. Gjødslingsplanlegging vil være et viktig hjelpemiddel i denne sammenheng. Det er i forskriftens § 7 fastsatt at spredning normalt bør skje i perioden fra våronnstart til 1. september. *Innenfor disse rammer er det opp*

til den enkelte bruker å ta ansvar for at spredningen skjer på det gunstigste tidspunkt med hensyn til at forurensninger skal unngås og næringsstoffene i gjødsla utnyttes til planteproduksjon.

Kommentarer til forskriftens bestemmelser:

Til § 1 Formål

Forholdet til det biologiske mangfoldet bør tillegges særlig vekt ved godkjenning av annet spredeareal enn fulldyrket jord, jf §6.

Til § 2 Virkeområde

Forskriften skal følges av alle som driver husdyrhold og av de som bruker husdyrgjødsel. Regelverket omfatter også husdyrproduksjoner i tallefjøs og utekve, samt pelsdyrhold og annet husdyrhold som drives uten tilknytning til tradisjonelt jordbruk.

Det er eierens/brukerens ansvar å følge forskriften. Denne må på eget initiativ søke hjelp og veiledning hos landbruks- og forurensningsmyndighetene i forbindelse med gjennomføringen av tiltak for å hindre forurensning.

Videre har eier/bruker et selvstendig ansvar for at driftsenheten til enhver tid har egnet og tilstrekkelig stort spredeareal for husdyrgjødselen som produseres.

Til § 3 Forbud mot vann- og luftforurensning

All oppsamling, lagring og disponering av husdyrgjødsel, herunder ulike behandlingsmåter som for eksempel separering og tørking av husdyrgjødsel for salg, skal utføres på en slik måte at det tilfredsstiller kravene i forskriften.

For industriell behandling av husdyrgjødsel kreves særskilt tillatelse etter forurensningsloven, jf. forurensningsloven § 11.

Til § 4 Areal

Etter generell forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket fastsatt av Landbruksdepartementet 1. juli 1999, menes med fulldyrket jord areal som er dyrket til vanlig pløydedybde og som kan fornyes ved pløying.

Overflatedyrket areal og innmarksbeite er omtalt i kommentaren til §6

Til § 5 Krav til spredeareal og gjødseldyrenheter (GDE)

Hensikten med spredearealkravet er å tilpasse tilførselen av næringsstoffer til plantenes behov og begrense mulighetene for avrenning og utvasking av næringsstoffer. Det er tatt utgangspunkt i et krav om maksimum 14 kg fosfor pr 4 daa. Dette tilsvarer omlag den årlige mengden fosfor som skilles ut fra en mjølkeku (= en gjødseldyrenhet, GDE).

Mengdene av fast gjødsel og urin varierer med husdyrslag, dyrestørrelse, fôrstyrke, fôrslag, m.m. Forskriften tar utgangspunkt i utskilt mengde fosfor pr. dyr. Tabell A nedenfor inneholder normer for utskilt mengde fosfor pr. dyreslag.

Gjødseldyrenheter er i de nye bestemmelsene delt i to kategorier for kraftfôrbaserte produksjoner, avhengig av fôrtype. Kategori II i tabell 1 i forskriften og i tabell A nedenfor

gjelder for bruk av fôr tilsatt fytase, eller andre tilsvarende fôrtyper som reduserer utskilt mengde fosfor med minst 25% i forhold til normen (kategori I i tabell A nedenfor). Kategori I i tabell 1 i forskriften og i tabell A nedenfor gjelder for bruk fôr som ikke er tilsatt fytase.

Tabell A: Utskilt mengde fosfor pr. dyreslag (kg/dyr og år).

Dyreslag	Utskilt mengde fosfor pr dyreslag	
	Kategori I (fôr uten fytase e.l.)	Kategori II (fôr tilsatt fytase e.l.)
mjølkeku	13,80	
jerseyfe	10,76	
ungdyr storfe	3,60	
ammekyr	9,33	
voksne hester.	8,00	
avlspurker / råner	5,80	4,35
slaktegriser*	0,79	0,59
sauer / geiter (vinterforet)	1,40	
avlstisper rev (med tilhørende valper)	1,70	
avlstisper mink (med tilhørende valper)	0,80	
høner	0,18	0,13
slaktekyllinger*	0,01	0,0075
livkyllinger**	0,026	0,019
kalkuner, avlsdyr	0,35	0,26
kalkuner, slaktedyr*	0,06	0,045
kaniner, avlsdyr	0,36	
kaniner, slaktedyr*	0,023	
ender, avlsdyr	0,34	
ender, slaktedyr*	0,046	
gjess, avlsdyr	0,68	
gjess, slaktedyr*	0,09	

* For dyr som har en kort oppføringstid beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall slaktede dyr pr. år.

** For livkyllinger beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall leverte dyr pr. år.

Bestemmelsene om nye gjødseldyrenheter gjelder for nyetableringer og hele besetninger ved utvidelser, jf tabell 1 i forskriften. Fram til 1. januar 2005 gjelder for eksisterende produksjoner de definerte gjødseldyrenhetene i retningslinjer om lagring og spredning av husdyrgjødsel gitt av Landbruksdepartementet 1. mars 1989, med endringer 11. oktober 1991 i kap. II punkt 2.

Oversikt over antall dyr pr gjødseldyrenhet (GDE) pr år for utvidelser av eksisterende produksjoner, nyetableringer, samt for eksisterende produksjoner framgår av tabell B nedenfor.

Tabell B: Antall dyr pr. gjødseldyrenhet (GDE) pr år

Dyreslag	Antall dyr pr. gjødseldyrenhet (GDE)		
	Forskrift pr 26.11.98 (endret 09.03.01) ⁵		Retningslinjer pr 01.03.89 (endret 11.10.91) ⁶
	Kategori I (for uten fytase e.l.)	Kategori II (for med fytase e.l.)	
mjølkeku	1	-	1
jerseyfe	1,3	-	-
ungdyr storfe	3	-	3
ammekyr	1,5	-	1,5
voksne hester.	2	-	2
avlspurker / råner	2,5	3	3
slaktegris*	18	20	20
sauer / geiter (vinterforet)	7	-	7
avlstisper rev (med tilhørende valper)	25	-	25
avlstisper mink (med tilhørende valper)	40	-	40
høner	80	100	100
slaktekyllinger*	1 400	1 750	2000
livkyllinger**	550	690	-
kalkuner, avlsdyr	40	50	-
kalkuner, slaktedyr*	240	300	450
kaniner, avlsdyr	40	-	40
kaniner, slaktedyr*	600	-	600
ender, avlsdyr	40	-	40
ender, slaktedyr*	300	-	300
gjess, avlsdyr	20	-	20
gjess, slaktedyr*	150	-	150

* For dyr som har en kort oppføringstid beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall slaktede dyr pr år.

** For livkyllinger beregnes antall gjødseldyrenheter ut fra antall leverte dyr pr år.

Opplysninger om dyretall 31.12 i år X-1 og 31.07 i år X, brukes ved beregning av krav til spredeareal i år X. Beregningen av kravet til spredeareal bygger på prinsippet om at det er gjødsel som er produsert i vinterhalvåret og som spres påfølgende vår/sommer som skal måles.

Brukets spredeareal beregnes ut fra arealopplysninger 31.07 i år X.

For å beregne gjødseldyrenheter etter kategori II må det søkes kommunen. Vanligvis vil det være tilstrekkelig å gi en melding til kommunen om at den aktuelle dyrebesetning utelukkende benytter fôr tilsatt fytase eller annet tilsetningsstoff som reduserer utskilt mengde fosfor med minst 25 % i forhold til normen (se tabell A).

Søknad om godkjenning av redusert spredearealkrav ved næringsbalanseregnskap sendes kommunen.

Det skal legges opp til en streng praksis for godkjenning av spredeareal. Arealgrunnlaget for spredning av husdyrgjødsel skal reduseres dersom det ikke spres gjødsel på hele arealet som følge av en gjødslingsplan. I dette ligger at det bør føres en strengere kontroll av f.eks. arealer som ligger lengre vekk fra bruket enn 10 km.

⁵ Gjelder kun for utvidelser av eksisterende produksjoner og nyetableringer fram til 01.01.2005. Gjelder for eksisterende produksjoner først fom. 01.01.2005.

⁶ Gjelder for eksisterende produksjoner fram til 01.01.2005.

I områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning kan kommunen stille krav til større spredeareal. Kravene kan fastsettes ved enkeltvedtak, eller ved lokal forskrift dersom kravene gjelder for et større område.

Til §6 Godkjenning av annet spredeareal

Fulldyrket jord godkjennes automatisk som spredeareal, forutsatt at arealet i et vekstskifte blir brukt til spredeareal. Driftsenhet som ikke fyller minstekravet til spredeareal må foreta tilpasning av dyretallet eller utføre andre tiltak som sikrer en forsvarlig disponering av gjødselen, dvs for eksempel søke om å få godkjent arealer utover driftsenhetens fulldyrkede areal som spredeareal.

For godkjenning av leid areal som spredeareal, skal det normalt foreligge en avtale av minst 5 års varighet, jf. § 5 siste ledd. Arealer som leies for kortere tid, kan helt eller delvis regnes med i spredearealet, i distrikter hvor det etter kommunens vurdering er lett å få leid jord. Tilsvarende vurdering legges til grunn for avtale om husdyrgjødselspredning og ved salg av husdyrgjødsel.

Overflatedyrket jord, innmarksbeite og frukthage kan etter søknad godkjennes som spredeareal av kommunen, dersom dette ikke kommer i konflikt med forskriftens formål.

Definisjonen på fulldyrket jord, overflatedyrket jord og innmarksbeite skal samsvare med den til enhver tid gjeldende forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket.

Etter generell forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 1. juli 1999 menes:

- *overflatedyrket jord*: areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten slik at maskinell høsting er mulig.
- *innmarksbeite*: areal som blir benyttet som beite, og som ikke kan høstes maskinelt. Arealet skal være avgrenset med permanent gjerde mot utmark, med mindre området har naturlige avgrensninger som elver, fjell og lignende. Innmarksbeite er avgrenset areal fratrukket restarealer av skog, sumper, dammer og fjell som pr enhet er større enn 0,5 daa. Minst 50% av innmarksbeitet må være dekket av nyttbare grasarter. Alt nytt areal skal godkjennes av kommunen i hvert enkelt tilfelle. Fylkesmannen kan fastsette ytterligere krav der dette er formålstjenlig (jf. forskrift om produksjonstilskudd § 2 pkt 4).

Med *frukthage* menes areal med frukttrær av alle slag, med eller uten grasdekke mellom og under trærne.

Gammel kulturmark som anses for å være viktig for å bevare det biologiske mangfoldet, slik som lyngmark, hagemark, beitebakker, raviner, slåttemark, urterik slåtteng, høstingsskog, myr, våtmark, strandeng, m.fl., bør normalt ikke godkjennes som spredeareal.

Søknad om godkjenning av slikt areal som spredeareal sendes til kommunen. Følgende dokumenter skal vedlegges søknaden:

- Utsnitt av økonomisk kartverk.
- Oversikt over driftsenhetens eget og eventuelt leid areal (fulldyrket og overflatedyrket jord og innmarksbeite), jordart, vegetasjon, hellingsforhold, nedbørforhold, antall husdyr av ulike slag, husdyrromkapasitet, gjødsellagerkapasitet, behandlings- og spredemetode og normale spredetidspunkter etter det arbeidsopplegget som brukeren følger.

- Beregninger over husdyrgjødselens innhold av fosfor, jf. tabell A (se kommentarer til forskriftens § 5).
- Gjødslingsplan for driftsenheten med eventuelt leid areal. Det skal legges ved kart som viser vassdrag, skifteplan og arealer som det skal spres husdyrgjødsel på.

Dersom det viser seg at intensjonen i forskriften likevel ikke blir oppfylt ved gjødselspredning etter de retningslinjer som godkjenningen bygger på, bør godkjenningen tas opp til ny vurdering.

Til § 7 Spredetidspunkt

I forhold til spredetidspunkt, er følgende fire nivåer retningsgivende:

1. Generelt skal husdyrgjødsel så langt det er mulig spres i perioden fra våronnstart til 1. september, og fortrinnsvis om våren. Gjødsel skal nyttes på en slik måte at næringsstoffene kan tas opp av plantene i vekstsesongen.
2. Spredning *uten nedmolding* på eng og annen grøde skal skje tidligst mulig i vekstsesongen, og seinest 1. september. Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne bestemmelsen, jf. § 12.
3. Spredning på *åpen åker* skal også så langt det er mulig skje innen 1. september, men kan foregå fram til 1. november, med mindre kommunen har gitt forbud mot spredning i denne perioden, jf. § 7, 4. ledd (se under).
4. Det er totalforbud mot spredning på snødekket eller frossen mark. Det er også totalforbud mot spredning i perioden 1. november tom. 15. februar, jf. § 7, 3. ledd. Det er ikke adgang til å gjøre unntak fra denne bestemmelsen, jf. § 12.

De lokale forurensningsproblemene som følge av landbruksforurensning, varierer sterkt. Det er derfor åpnet adgang for kommunen til å bestemme at det innenfor områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning skal være forbudt å spre husdyrgjødsel i september og oktober. Kravene kan fastsettes ved enkeltvedtak, eller ved lokal forskrift dersom kravene gjelder for et større område.

Spredemåter

Nedmolding ved harving eller pløying og direkte nedfelling reduserer gjødselavrenning på overflaten, tap av ammoniakk til luft og luktulempene. Husdyrgjødsel spredd på åpen åker skal nedmoldes straks og seinest innen 18 timer etter spredning. Dersom det skjer uforutsette ting som er utenfor brukerens herredømme, vil en utsettelse kunne aksepteres.

Eieren/brukeren plikter å ta hensyn til forventede værforhold m.v. ved igangsetting av gjødselspredning, slik at nedmolding normalt skal kunne skje straks.

Ved spredning uten nedmolding/nedfelling på eng og annen voksende grøde, bør det velges spredemetoder som reduserer ammoniakktapet.

Nær vassdrag må det vises ekstra varsomhet. Spredning må skje slik at gjødselen ikke faller direkte i vannet eller kan bli skylt uti ved nedbør. Dette innebærer at det må stå igjen en sone på noen meter langs vassdraget eller bekken hvor gjødsel ikke spres. Sonens bredde må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Ved spredning nær enkeltbolig og boligstrøk må det nyttes spredemetoder og velges spredetidspunkt, slik at en unngår avdrift av gjødseldråper / -partikler mot boliger, luktulemper, o.l.

Til § 8 Generelle krav til gjødsellager

Gjødsellageret skal ha tilstrekkelig kapasitet slik at all gjødsel kan spres i den tillatte perioden. I tillegg må lageret ha kapasitet for eventuell gjødsel som måtte ligge igjen i lageret etter siste utkjøring. Ut fra dette vil det være nødvendig med en effektiv lagerkapasitet på 12-13 måneder på driftsenhet som har dyrene inne hele året og disponerer all gjødselen om våren.

Driftsenhet som utnytter gjødsel ved spredning både om våren og i vekstsesongen, og driftsenhet som eventuelt kan spre gjødsel på en forsvarlig måte om høsten, kan ha effektiv lagerkapasitet for mindre enn ett år. Lagringskapasiteten må uansett ikke være mindre enn 8 måneder.

Ved beregning av behov for lagerkapasitet i husdyrgjødselanlegg, skal en gå ut fra retningslinjer gitt av kommunen.

Gjødsellagre skal beregnes, dimensjoneres og konstrueres etter metoder og materialer som er i samsvar med Norsk Standard. De tekniske krav i Plan- og bygningsloven og kravene i Byggforskriften anses for oppfylt dersom beregninger, dimensjoneringer og konstruksjonsutførelse, metoder og materialer er i samsvar med Norsk Standard. Anvisningene som er gitt i typetegninger utgitt av Statens Landbrukstilsyn, anses også å oppfylle disse kravene.

Fabrikkproduserte bygningsdeler, elementer av betong, tre, stål, plast m.m. til gjødsellager og andre konstruksjoner i bygningen, herunder gjødsellagerporter, skal være av godkjent type og produsert av bedrift som er tilsluttet gjeldende kontrollordninger.

For gjødsellager og bianlegg som er knyttet til driftsbygning i landbruket, gjelder bestemmelsene i § 81 i Plan- og bygningsloven om driftsbygninger i landbruket (meldeplikt) og § 21 i forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker av 22. januar 1997.

Byggemeldingen skal ha følgende vedlegg:

- situasjonsplan som viser anlegget med omgivelser, åpne vannløp, dreneringer m.m.
- tegninger av planer, snitt og fasader
- arbeidsbeskrivelse
- gjenpart av nabovarsel etter plan- og bygningslovens § 94 nr. 3
- godkjenning fra kommunen om planene, gjødselhandteringen, spredeareal, m.v.

For arbeider vedrørende gjødsellager og pelsdyranlegg som ikke er tilknyttet landbruk, må det søkes om byggetillatelse etter de bestemmelser som er gitt i § 93 i Plan- og bygningsloven og i kap. 14 i forskrift om saksbehandling og kontroll.

Planene skal i begge tilfelle (etter §§ 81 og 93 i plan- og bygningsloven) være godkjente av kommunen som uttaler seg om gjødselhandteringen, spredeareal m.v, der det framgår at både landbruksfaglige og miljøfaglige forhold er vurdert. I tillegg krever de fleste kommunale helseforskrifter at gjødsellager og pelsdyranlegg skal meldes til helsemyndigheten.

Til §9 Plassering av anlegg, avstandskrav

Nye pelsdyranlegg med åpne hus skal ikke plasseres nærmere boligområder enn 300 meter. Nær enkeltstående boliger bør avstanden normalt være minst 200 meter. Ved plassering av pelsdyranlegg må det vurderes om topografi, vegetasjon og vindretning er slik at plasseringen likevel kan føre til luktproblemer.

Nye tallefjøs og utegarder skal normalt ikke plasseres nærmere boligområder enn 200 meter. Nær enkeltstående boliger bør avstanden normalt være minst 100 meter. Kortere avstander kan aksepteres der terrengformasjon og vegetasjon hindrer luktspredning.

Til §10 Krav til ulike lagertyper

Kravene til de ulike lagertypene og krav til sikring går frem av §§ 8 og 10 i forskriften. Nedenfor følger kommentarer til de enkelte lagertypene.

Gjødselkjeller

Gjødselkjeller skal være tett mot lekkasjer. Ved utforming av kjeller for flytende gjødsel bør det legges vekt på å oppnå gode muligheter for omrøring. Kjelleren bør ha kjøreport.

Gjødselkum og landkum

Kummer skal være tett mot lekkasjer. Prefabrikkerte kummer skal være typegodkjente. Kummen skal sikres mot teleskader og etterfølgende lekkasjer. Gjødselkummer bør utstyres med tak eller flytende dekke for å unngå tap til luft. Landkummer skal utstyres med tak eller flytende dekke. Duk og utførelse skal være typegodkjent av Statens Landbrukstilsyn.

Gjødseldam

Gjødseldam skal ha tett bunn. Overdekke med duk og utførelse skal være typegodkjent av Statens Landbrukstilsyn. Drenslag under og langs sidene er nødvendige for å avlede eventuell jordgass. Duken skal sikres mot skade fra pumpe- og røreutstyr.

Gjødselhaug

Dersom det etter forskriften kreves tett bunnplate, skal denne være sikret mot teleskader og være sterk nok til å tåle kjøring med tung redskap. Takvann og overflatevann skal ledes utenom gjødselhaugen. Gjødselhaugen skal legges der terrenget er slik at haugen naturlig skjermes mot overflatevann, eller slik at haugen skjermes med grøfter eller tette kanter. Kommunen kan kreve at gjødselhaugen skjermes mot nedbør dersom det er fare for forurensning.

Pelsdyranlegg

Hus for pelsdyr skal utformes slik at gjødsel som lagres under husene ikke forårsaker avrenning. Gjødselen skal ligge tørt uten påvirkning fra nedbør, takvann, o.l. Det må hindres at gjødseloppsamlingsstedene for pelsdyranlegget kan bli oversvømt av sigevann, overflatevann under regnvær og i sammenheng med snøsmelting. Overflatevann fra omkringliggende arealer skal avskjæres og ledes utenom anlegget. Overflatevann og takvann innenfor anlegget skal ledes vekk uten å komme i kontakt med gjødselen.

Drikkevannforsyningen til dyrene skal fungere på en slik måte at spillvann ikke vasker ut gjødselen.

I områder der det er særlig viktig å hindre forurensning og der tiltak som tidligere er nevnt ikke er tilstrekkelige, kan det være nødvendig å bygge tette gjødselrenner under pelsdyrhusene.

Gjødsel som lagres under åpne pelsdyrhus skal fjernes regelmessig, og minst en gang i året.

Produksjon og lager

Ved talle- / utegardproduksjoner produseres og lagres gjødsel gradvis der dyrene stelles/føres. Dette kan medføre fare for avrenning. Ved fare for avrenning fra talle, skal tallen sikres mot avrenning med tett sjikt og tette kanter.

Ved mellomagring av talle vil krav til lagring avhenge av tørrstoffinnhold.

Til § 11 Tilsyn, pålegg og rapportering

Det skal tas hensyn til tekniske og økonomiske forhold ved utforming av pålegg.

Rapportering vil være aktuelt etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen og kan berøre kommunens oppfølging av forskriften, miljødata kommunen samler inn i sitt arbeid etter forskriften e.l.

Til § 12 Unntak

Unntak fra denne forskriften kan kun gjøres når helt spesielle forhold tilsier det. Det kan ikke gis unntak fra forbudene mot spredning av husdyrgjødsel på frossen eller snødekket mark og mot spredning i perioden 1. november til 15. februar.

Til § 13 Tvangsmulkt og trekk i produksjonstilskudd

For å sikre at kommunens vedtak etter forskriften blir overholdt, kan kommunen fastsette tvangsmulkt etter bestemmelsene i forurensningsloven § 73. Tvangsmulkt benyttes ikke som reaksjon på handlinger som allerede har funnet sted, men fastsettes i den hensikt å framtvinge gjennomføring av pålagte tiltak innen en angitt frist. Tvangsmulkt er således ikke å regne som straff, men er et virkemiddel som skal gi den ansvarlige en økonomisk motivering for å etterleve kommunens vedtak.

Brudd på forskriften eller manglende etterkommelse av kommunens vedtak kan medføre trekk i produksjonstilskudd.

Til § 15 Klage

Vedtak kan påklages til Fylkesmannen etter forvaltningslovens og forurensningslovens bestemmelser. Klage skal sendes via kommunen.

Forskrift om silopressaft med kommentarer

Fastsatt av Miljøverndepartementet 1. august 1991 i medhold av lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 9, pkt. 1 og 3 og § 81. Endret 1. august 1991 nr. 556, 9. februar 1996 nr. 175, 9 mars 2001 nr. 236.

§ 1. Virkeområder og definisjoner

Denne forskriften gjelder for oppsamling, lagring og disponering av silopressaft når det kan medføre forurensning av grunnvann, vassdrag og sjøen.

Med siloanlegg menes teknisk innretning for ensilering av gras, grønnfôr og andre vekster, samt nødvendig utstyr for oppsamling, lagring og disponering av silopressaft.

Med silopressaft menes væske fra ensilert plantemateriale.

§ 2. Forbud mot vannforurensning

Silopressaft skal samles opp, lagres og disponeres slik at den ikke fører til forurensning eller fare for forurensning som nevnt under § 1.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 3. Krav til siloanlegg

Ved nybygging, utvidelse og utbedring av siloanlegg skal de tekniske retningslinjene som er fastsatt av Landbruksdepartementet følges. Planene må være godkjent av kommunen før arbeidet kan gjennomføres.

Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra de tekniske retningslinjene. Før siloanlegg tas i bruk etter nybygging, utvidelse og utbedring, skal det være kontrollert og godkjent av kommunen.

- Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 175, 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 4. Ansvar

Eieren og brukeren av siloanlegget er ansvarlig for at denne forskriften følges.

- Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 175, 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 5. Tilsyn, pålegg og rapportering

Kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene i denne forskriften overholdes. Kommunen kan i det enkelte tilfellet gi pålegg om tiltak som finnes nødvendig for å forebygge, begrense eller stanse forurensning som er i strid med denne forskriften. Det skal tas rimelig hensyn til tekniske og økonomiske forhold ved slike pålegg.

Etter nærmere bestemmelser fra Fylkesmannen plikter kommunen å gi opplysninger og data om silopressaft.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 6. Unntak

Kommunen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne forskriften.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 7. Klage

Kommunens enkeltvedtak i medhold av denne forskriften kan påklages etter lov av 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VI.

Klagefristen er 3 uker fra meldingen om avgjørelsen er mottatt. Klagen sendes om kommunen til Fylkesmannen som er klageinstans og som treffer endelig vedtak.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 8. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller i vedtak truffet i medhold av denne forskriften blir gjennomført, kan kommunen fastsette tvangsmulkt til staten i medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall § 73.

- Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 175, 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 9. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av denne forskriften, kommer lov om vern mot forurensninger og om avfall kap. 10 til anvendelse, dersom forholdet ikke kommer inn under strengere straffebestemmelser.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

§ 10. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks. Forskrift av 1. september 1986 nr. 1915 om silopressaft oppheves.

- Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 236 (i kraft 1 april 2001).

Kommentarer til forskrift om silopressaft

Generelt

Forurensningsloven har bl.a. som formål å verne grunnvann, vassdrag og sjøområder mot forurensning.

I en rekke områder kan avrenning av silopressaft og husdyrgjødsel, samt erosjon av bakkeplanert område, medføre forurensning av vannforekomster. For å redusere disse forurensningstilførslene er det bl.a. fastsatt forskrifter etter forurensningsloven som regulerer avrenning fra siloanlegg, husdyrgjødsel og bakkeplanert område.

Utslipp av pressaft kan gi store lokale problemer. Selv om slike utslipp etter hvert er blitt redusert, fører det fremdeles til betydelig forurensning av enkelte vassdrag. Det er derfor fortsatt nødvendig med tiltak for å redusere vannforurensning som følge av silopressaft.

Kontroll av siloanlegg har vist at så vel bygningsmessige som driftsmessige mangler ved siloanleggene fører til vannforurensning fra silopressaft. Det er derfor viktig med en god bygningstekniske standarden på anleggene, og å bedre den enkelte brukers drift og oppfølging av siloanlegg.

Silopressaft som forurensningsfaktor

Silopressaft inneholder ca. 1% uorganiske stoffer og 2-4% organisk materiale, resten er vann. Tilførsel av de uorganiske plantenæringsstoffene nitrogen og fosfor (særlig i form av nitrat og fosfat som plantene tar opp lett) fører til gode vekstvilkår for høyere planter og alger. Dette medfører at vannet blir eutrofiert. Nedbrytning av det organiske materialet, som sopp og bakterier utfører, skaper imidlertid de største forurensningsproblemene. Under nedbrytningsprosessen tas oksygen fra vannet. Dette kan føre til så lavt innhold av oksygen at fisk og vannlevende organismer dør. Kolonier av sopp og bakterier medfører også estetiske forurensninger (særlig karakteristisk er de såkalte rottehalene) og forringer på den måten opplevelsen av naturen.

Silopressaft som verdistoff

Silopressaft kan utnyttes både som fôr til husdyr og som gjødsel.

Skal silopressaft brukes til fôr i noe omfang, må den enten være fersk eller ha vært lagret uten lufttilgang. Forsøk viser at melkekyr og okser kan ta opp i gjennomsnitt 20-30 liter pressaft per dag. Dette utgjør ca. 1 fôrenhet. Større slaktegriser kan ta opptil 10-15 liter per dag.

Brukes silopressaft som gjødsel, må pressaften inngå i brukets gjødslingsplanlegging, slik at næringsstoffene kan utnyttes av plantene, og slik at det ikke oppstår fare for avrenning og forurensning. Forsøk har vist at gjødselverdien av 1 m³ pressaft tilsvarer virkningen 1 kg N, 0,5 kg P og 4 kg K tilført som kunstgjødsel.

Spredning av store mengder silopressaft på et lite areal vil medføre forurensning og er ikke tillatt.

Kommentarer til forskriftens bestemmelser

Til § 1 Virkeområde og definisjoner

Forskriften omfatter alle former for ensilering av plantemateriale der en får pressaft. Således inkluderes rundballer, midlertidige utesiloer og andre lagringsmetoder som gir pressaft.

Til § 2 Forbud mot vannforurensning

All oppsamling, lagring og disponering av silopressaft skal utføres på en slik måte at det tilfredsstiller kravene i forskriften. På grunn av silopressaftens spesielt store forurensningspotensiale må det stilles store krav til sikkerhet mot forurensning fra silopressaftanlegg.

Til § 3 Krav til siloanlegg

Det er utarbeidet tekniske retningslinjer for oppsamling og disponering av pressaft samt typetegninger for utbedring av eksisterende anlegg og bygging av nye anlegg. Disse kan fås ved henvendelse til landbrukskontorene.

Forskriften bygger på at de tekniske retningslinjene skal følges og gir ingen veiledning i hvordan pressaft skal disponeres.

I særlige tilfeller kan det bli nødvendig å gjøre unntak fra de tekniske retningslinjene. Kommunen kan godkjenne andre metoder og tekniske løsninger som gir likeverdige eller bedre resultater og som sikrer at det ikke oppstår forurensning, jf. § 6.

Kommunen skal kontrollere nye siloanlegg, utvidelse og utbedringer av eksisterende anlegg før de tas i bruk. Det skal påses at tekniske retningslinjer blir fulgt slik planen forutsetter.

Til § 4 Ansvar

Eieren og brukeren har ansvaret for at kravene i forskriften er tilfredsstilt, slik at oppsamling, lagring og disponering av silopressaft ikke fører til forurensning eller fare for forurensning.

Det er eierens og brukerens ansvar å søke hjelp og veiledning hos landbruksmyndighetene og forurensningsmyndighetene i forbindelse med gjennomføringen av tiltak for å hindre forurensning.

Til § 5 Tilsyn, pålegg og rapportering

Kommunen kan overfor den enkelte gårdbruker gi pålegg om å iverksette tiltak eller stanse forurensning som er i strid med forskriften.

Rapportering vil være aktuelt etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen og kan berøre kommunens oppfølging av forskriften, miljødata kommunen samler inn i sitt arbeid etter forskriften el.

Til § 7 Klage

Vedtak kan påklages til Fylkesmannen etter forvaltningslovens og forurensningslovens bestemmelser. Klage skal sendes via kommunen.

Til § 8 Tvangsmulkt

Kommunen kan fastsette tvangsmulkt til staten for å sikre at vedtak i medhold av forskriften gjennomføres innen fastsatt frist. Tvangsmulkten skal fastsettes slik at det ikke vil lønne seg å unnlate å gjennomføre pålagte tiltak.

Forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt med kommentarer

Fastsatt av Miljøverndepartementet 3. april 1989 i medhold av lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 9 pkt 1 og 3 og § 11, 2. ledd og § 81. Endret ved forskrift 9. februar 1996 nr. 174, 9 mars 2001 nr. 235.

§ 1. Virkeområde og formål

Denne forskriften gjelder anlegg av planeringsfelt samt drift og vedlikehold av nye og eksisterende planeringsfelt.

Forskriften har til formål å forebygge, begrense eller stanse forurensning/erosjon fra planeringsfelt.

§ 2. Definisjon

Med bakkeplanering forstås arbeidet med å gjøre brattlendt eller kupert dyrkbart og tidligere dyrket areal skikket for maskinell jordbruksdrift. Det regnes som planering etter denne forskrift når det forflyttes masse som berører et areal på minst 1.0 dekar.

§ 3. Krav til planeringsfelt

Ethvert anlegg (eksisterende og nye) må være innrettet slik at det ikke oppstår forurensning.

Alle planeringsfelt skal være utført i samsvar med «Tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt» fastsatt av Landbruksdepartementet.

§ 4. Søknad, Tillatelse mv.

Det er søknadsplikt for anlegg av planeringsfelt.

Før planlegging av planering igangsettes skal det sendes forenklet søknad til kommunen. Den forenklete søknaden skal inneholde kart som viser hvilke områder som vil bli berørt av planeringen. Viktige natur/terrenginngrep, bekkelukkinger mv. skal avmerkes på kartet. Kommunen avgjør på bakgrunn av den forenklete søknaden om planeringen krever tillatelse etter forskriften, jf. tredje ledd.

Planering er ikke tillatt uten plan godkjent av kommunen. Kommunen kan om nødvendig stanse arbeider i forbindelse med planering dersom det ikke foreligger slik plan.

- 0 Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 174, 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 5. Planens innhold

Planen skal være i samsvar med kravene i «Tekniske retningslinjer for anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt» fastsatt av Landbruksdepartementet.

§ 6. Ansvar

Eier og bruker av arealer som er eller blir planert, er ansvarlig for at denne forskrift med tilhørende retningslinjer følges.

- 0 Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 174, 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 7. Lokale forskrifter med forbud mot planering

Kommunen kan i lokale forskrifter bestemme at planering ikke skal være tillatt i bestemte områder når områdets jordart, beliggenhet til vassdrag etc. er slik at planering ut fra forurensningshensyn ikke kan gjennomføres tilfredsstillende.

- 0 Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 8. Tilsyn, pålegg og rapportering

Kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene i denne forskrift overholdes og at anlegg utføres i samsvar med godkjent plan, samt står for ferdiggodkjennelse.

Kommunen kan i det enkelte tilfelle gi pålegg om tiltak som er nødvendig for å forebygge, begrense eller stanse erosjon og forurensning fra planerte arealer.

Etter nærmere bestemmelser fra Fylkesmannen plikter kommunen å gi opplysninger og data om planeringsfelt.

- 0 Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 174, 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 9. Unntak

Kommunen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskriften.

- 0 Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 10. Tvangsmulkt

For å sikre gjennomføring av bestemmelsene i denne forskrift eller vedtak truffet i medhold av denne forskrift, kan kommunen fastsette tvangsmulkt til staten i medhold av forurensningslovens § 73.

- 0 Endret ved forskrift 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 11. Klage

Kommunens enkeltvedtak i medhold av denne forskriften kan påklages etter lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VI.

Klagefristen er 3 uker fra meldingen om avgjørelsen er mottatt. Klagen sendes om kommunen til Fylkesmannen som er klageinstans og som treffer endelig vedtak.

- 0 Endret ved forskrift 9 feb 1996 nr. 174, 9 mars 2001 nr. 235 (i kraft 1 april 2001).

§ 12. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av den, kommer forurensningslovens Kap. 10 til anvendelse, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelser.

§ 13. Ikrafttreden

Denne forskrift trer i kraft straks.

Kommentarer til forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt

Generelt

Forskriften er fastsatt i samråd med Landbruksdepartementet.

Til § 1 Virkeområde og formål

Forskriften gjelder både for nyanlegg og eksisterende anlegg. Den gjelder også for planering som utføres eller er utført i forbindelse med nydyrking og jordbruksplanering i forbindelse med vegbygging.

Til § 2 Definisjon

I beregningen av berørt areal skal det også regnes med skjærings- og fyllingsarealer.

Til § 4 Søknad, tillatelse mv.

Planeringsfeltets beliggenhet i forhold til vassdrag og vassdragets forurensningstilstand vil normalt være avgjørende for om planering kan tillates. Det er innført en ordning med forenklet søknad slik at dette kan avklares raskt og uten unødvendig bruk av ressurser til planlegging mv.

Det skal sendes forenklet søknad til kommunen før planlegging av planering igangsettes. Søknaden skal vedlegges kart (målestokk 1:5000) der berørte arealer er angitt. Videre skal viktige natur- og terenginngrep, bekkelukkinger mv. angis. På bakgrunn av den forenklede søknaden vil kommunen normalt kunne avgjøre om arbeidet krever tillatelse etter forskriften. Om nødvendig kan kommunen innhente supplerende opplysninger hos søkeren, landbruksmyndigheter eller andre.

Kommunens behandling av forenklet søknad kan ha flere utfall:

- a) Kommunen treffer vedtak om at planeringen ikke trenger tillatelse etter forskriften. Forurensningen fra planeringsfeltet vurderes da som lovlig uten godkjent plan, såfremt anlegget oppfyller øvrige krav til planeringsfelt som forskriften setter.
- b) Kommunen avgjør at planeringen trenger tillatelse etter forskriften. I så fall skal anlegget behandles på vanlig måte etter forurensningsloven og fullstendig søknad må leveres. Dette vil være en prosessuell avgjørelse som det ikke er klagerett på. Den endelige avgjørelsen, som kommunen fatter på grunnlag av fullstendig søknad, vil være enkeltvedtak som kan påklages. Saken skal sendes landbrukskontoret for uttalelse før endelig vedtak fattes.
- c) Kommunen fatter vedtak om at planeringen ikke tillates. Kommunen kan om nødvendig stanse arbeidet i forbindelse med planering dersom det ikke foreligger plan godkjent av kommunen. Dette gjelder også grunnlagsarbeider i forbindelse med planeringen.

Til § 6 Ansvar

Eier og bruker av arealer som er planerte har et ansvar for at kravene i forskriften med tilhørende retningslinjer til enhver tid er tilfredsstillt. Anlegget skal være utført i samsvar med plan godkjent av kommunen. Det tekniske anlegget skal vedlikeholdes og drives slik at erosjon/forurensning ikke oppstår.

Videre er det eier og brukers ansvar å søke hjelp og veiledning hos landbruksmyndighetene og forurensningsmyndighetene i forbindelse med gjennomføring av forurensningsbegrensende tiltak.

Til § 7 Lokale forskrifter med forbud mot planering

Kommunen kan, i samråd med landbrukskontoret, innføre lokale forskrifter som forbyr all videre planering i bestemte områder, hele nedbørsfelt eller deler av nedbørsfelt. Forvaltningslovens kapittel 7 gjelder for fastsettelse av forskrifter. Kommunen kan gjøre unntak fra slike lokale forskrifter i medhold av denne forskrift § 9.

Til § 8 Tilsyn, pålegg og rapportering

Kommunen er ansvarlig for å føre tilsyn med at forskriften følges, og skal føre kontroll med at planerte arealer ikke medfører forurensning.

Kommunens ansvar gjelder både ved nyanlegg og ved utbedringer av eksisterende anlegg. Kommunen kan bemyndige andre til å forestå oppfølging i planeringsperioden og foreta godkjenning når anlegget er ferdig. Kommunen kan om nødvendig gi pålegg om å gjennomføre forurensningsbegrensende tiltak. Utbedringer skal bekostes av grunneier. Dersom tiltaket, på tross av at alle krav i tekniske retningslinjer er oppfylt, fortsatt ikke er tilfredsstillende ut fra forurensningshensyn, kan det i samråd med landbrukskontoret gis pålegg ut over de krav som er satt i de tekniske retningslinjene for bakkeplanering.

Rapportering vil være aktuelt etter nærmere bestemmelse fra Fylkesmannen og kan berøre kommunens oppfølging av forskriften, miljødata kommunen samler inn i sitt arbeid etter forskriften el.

Til § 10 Tvangsmulkt

Kommunen kan fastsette tvangsmulkt til staten for å sikre at vedtak i medhold av forskriften gjennomføres innen fastsatt frist. Tvangsmulkten skal fastsettes slik at det ikke vil lønne seg å unnlate å gjennomføre pålagte tiltak.

Til § 11 Klage

Vedtak kan påklages til Fylkesmannen etter forvaltningslovens og forurensningslovens bestemmelser. Klage sendes via kommunen.

Statens forurensningstilsyn (SFT)

Postboks 8100 Dep, 0032 OSLO
Besøksadresse: Strømsveien 96

Telefon: 22 57 34 00
Telefaks: 22 67 67 06
E-post: postmottak@sft.no
Internett: www.sft.no

Utførende institusjon Statens forurensningstilsyn	Kontaktperson SFT Arne Anders Sandnes	ISBN-nummer 82-7655-419-9	
	Avdeling i SFT Lokalmiljøavdelingen	TA-nummer TA-1802/2001	
Oppdragstakers prosjektansvarlig	År 2001	Sidetall 49	SFTs kontraktnummer
Utgiver Statens forurensningstilsyn	Prosjektet er finansiert av Statens forurensningstilsyn		
Tittel - norsk og engelsk Veiledning til jordbruksforskriftene			
Sammendrag - summary Veiledningen gjør rede for tolkning av og saksbehandling etter bestemmelsene i forskrift om husdyrgjødsel, forskrift om silopressaft og forskrift om anlegg, drift og vedlikehold av planeringsfelt.			
4 emneord forurensning husdyrgjødsel silopressaft bakkeplanering		4 subject words pollution livestock manure silage runoff tillage levelling	